

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий інститут мистецтв
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та
реставрації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: “Мистецьке життя Косівщини кінця XX- початку XXI століття”

Виконала: студентка II курсу,

групи Ом(м) -21

денної форми навчання

спеціальності 023 «Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Цап Ольга Мар'янівна

Керівник: канд. мистецтвознавства,

доцент Кузенко П.Я

Рецензент: канд. мистецтвознавства,

доцент Макогін Г.В.

Івано-Франківськ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ КОСІВЩИНИ.	
2.1 Мистецьке життя Косівщини кінця ХІХ – початку ХХ ст.....	15
2.2 Культурно – мистецький розвиток Косівщини 50-80х років ХХ ст.....	25
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ КОСІВЩИНИ КІНЦЯ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.	
3.1 Образотворче мистецтво регіону.....	37
3.2 Декоративно – прикладне мистецтво Косівщини.....	46
3.3 Розвиток художньої освіти та музеїв у краї.....	54
3.4 Мистецькі фестивалі, пленери, резиденції Косівщини.....	59
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	66
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Вивчення мистецтва та культури певного регіону допомагає зберегти його історичний та культурний контекст. Мистецька спадщина відіграє важливу роль у творенні нового українського суспільства, що відповідно згодом зароджує нові традиції та культуру. Дослідження регіону допомагає краще зрозуміти свою ідентичність та спадщину, що сприяє формуванню та збереженню культурної самосвідомості.

Косівський регіон здавна багатий мистецькими традиціями. Споконвіку високо розвивається декоративне народне мистецтво. Паралельно із тим набуває популярності образотворче мистецтво. Митці надихаються живою місцевою природою та славним колоритом. Місто Косів є важливим центром мистецького життя Гуцульщини. Проте в сучасному мистецтвознавстві немає наукового дослідження, яке б комплексно розкривало особливості сучасного мистецького життя Косівщини, що і становить актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – аналіз сучасного мистецького життя Косівщини, як важливого явища національної культури.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- проаналізувати стан наукової розробки проблеми дослідження в історіографії;
- простежити історико-культурні процеси Косівщини другої половини XX – початку XXI століття;
- дослідити митців та особливості творів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва;
- простежити формування художньої освіти краю;
- виявити роль мистецьких фестивалів, пленерів, резиденцій у розвитку мистецького життя Косівщини;

Об'єкт дослідження: культурно-мистецькі процеси Косівського регіону.

Предмет дослідження: регіональні особливості, традиції та тенденції розвитку мистецького життя Косівщини кінця XX – початку XXI ст.

Територіальні межі дослідження: Косівський район Івано-Франківської області.

Хронологічні межі дослідження: період кінця XX – початку XXI ст.

Методи дослідження. Метод спостереження надав можливість отримати живу, актуальну, непередбачувану інформацію щодо творчості митців образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, дізнатись про стан розвитку художньої освіти, взаємодію в місцевій громаді, а також відвідати наочно музеї, резиденції, пленери та виставкові зали задля детальнішого ознайомлення із місцевим контентом. Описовий метод застосовувався під час збору та первинної наукової обробки інформації. Аналітичний забезпечив детальне вивчення різних напрямів візуального мистецтва. Історичний – метод допоміг визначити основні етапи формування і розвитку мистецтва Косівщини. Метод узагальнення дозволив створити цілісну картину мистецького життя регіону в досліджуваний період. Метод порівняння дозволив зрозуміти спільні та відмінні риси мистецтва, використовувався для зіставлення окремих соціокультурних явищ та допоміг сформувати особистісну думку щодо обраного об'єкта та предмета дослідження. Системний розкрив творчу діяльність митців як важливу складову національного українського мистецтва;

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні мистецького життя Косівщини кінця XX - початку XXI століття. Зафіксовані нові тенденції в народному мистецтві регіону. Особливу увагу приділено іменам митців декоративного та образотворчого мистецтва які стали вагомими представниками регіональної культури. Аналіз їхніх творів дозволив глибше зрозуміти еволюцію мистецтва регіону, а також вплив традицій на сучасні практики. Також у праці висвітлено важливі культурні події, осередки, та установи, які відіграють важливу роль у формуванні мистецького середовища Косівщини.

Практичне значення наукової роботи полягає у можливості використання матеріалів у наукових та навчальних виданнях. Результати роботи можуть слугувати основою для ініціатив, спрямованих на розвиток і

популяризацію місцевого мистецтва, а також підтримку митців регіону, бути основою для організації культурних подій, виставок і фестивалів, що популяризують мистецтво Косівщини.

Обсяг та структура роботи. Основна частина роботи представлена на 65 сторінках. Вона включає вступ, три розділи, висновки, перелік використаних джерел та додатки, що містять ілюстрації.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

Легендарне місто Косів вважається центром народного мистецтва. Етнокультурний регіон Гуцульщина славився із давна. Один із перших дослідників цього краю вважається Людвіг Вержбицький. Мистецтвознавець видав десятки альбомів протягом 1880 - 1889, у двох із них згадувалось саме про кераміку Косівщини. У 1882 році автор видав альбом під назвою “Wzory przemysłu domowego. Wyroby gliniane włościan na Rusi. Naczynia z Kosowa” (“Зразки домашнього промислу. Глиняні вироби селян на Русі. Посуд з Косова”). Людвіг Вержбицький досліджував гончарні осередки Косова та Пістиня. У праці були подані кольорові таблиці кераміки майстра Олекси Бахматюка.

Косівщина як центр гуцульської кераміки славилася із давна. Український дослідник та етнограф Володимир Шухевич у 1900 році видав фундаментальну україномовну монографію «Гуцульщина», в якій оповів характер домашніх промислів, їх самобутність та оригінальність мотивів. У ній згадувалося про осередки гончарства у трьох містечках Косова, Кут та Пістиня. Автор описав технологію виробництва керамічних виробів а також оповів про майстра Петра Кошака із Пістиня, проілюструвавши його витвори.

Мечислав Гроховський - польський дослідник, у 1902–1903-х роках часто відвідував Косів . Він був одним із перших хто видав статтю про гуцульський регіон, “O garncarzach na Guculszczyźnie” (“Про гончарів на Гуцульщині”), у польському журналі, надрукованому у 1904 році. [6]

Важливим дослідником Косівського краю й зокрема Гуцульщини є Олексій Соломченко - мистецтвознавець, який жив і працював у Косові . За час свого життя він написав безліч статей про мистецтво регіону, а також видав книги, одна з яких є «Гуцульське народне мистецтво і його майстри» 1959 року.[54]

Косівська кераміка унікальне явище. Юрій Лащук – мистецтвознавець, дослідник гуцульського краю, у 1966 році видав книгу «Косівська кераміка». [31].

Видатний гончар Олекса Бахматюк (1820-1822) - важлива постать у народному мистецтві Косівського краю та України, саме про нього та його кераміку у 1976 році у Києві виданий альбом «Олекса Бахматюк», вступна стаття та впорядкування Ю.П. Лащука. У каталозі висвітлюється біографія, творчість та художній доробок автора. [43]

«Павлина Цвілик», автор О. Слободян - альбом, виданий у 1982 році, про відому українську майстриню художньої кераміки Павлини Цвілик (1891 - 1964). У праці представлені її роботи, що експонувались на той час у багатьох музеях, а також вступна стаття, що знайомить нас із творчим шляхом майстрині та її біографією. [52]

У книзі «Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження» - Київ, Наукова думка, 1987 р. досліджується народний живопис Гуцульщини, ст. 431-436. Зокрема згадується про народні ікони місцевого маляра із Космача що відносяться до періоду кінця XVII - початку XVIII ст. Далі про живопис на склі що поширюється із XIX ст. У осередках Яворова, Космача, Старих Кут. Описуються сюжети ікон, техніка виконання та художня особливість що притаманна даному краю. [17]

Збірник листівок "Косів. Художні промисли України" - виданий у 1989 році, стаття Нонна Кисельова. На фото зображені декоративні вироби Гуцульщини, зокрема згадується про майстрів В. Девдюка, Ю. Шкрібляка та інших. [26]

Про мистецьке життя Косівщини велику кількість публікацій видалось у період незалежності України.

З 2000-них років дослідження етно регіону Косівщина тільки продовжує розвиватися та поглиблюватись. Чудовий альбом «Краса рідного краю», вступна стаття В. Молинь, 2000р, висвітлює спадщину славного митця Генадія Малявського (1926-1998), художника, що продовж 38 років жив і творив у Косові. У каталозі описаний творчий шлях пана Генадія а також зібрані роботи, у більшості живописні акварелі.[30]

Книга "Косів: люди і долі" видана у 2001 році, автор І. Пелипейко слугує довідником, в якому зібрані відомості про людей, які значно вплинули на історію Косова. У ній знаходиться інформація про культурних діячів, майстрів, митців, педагогів та представників інших професій, що відображають типові життєві шляхи мешканців. Це краєзнавче видання призначене для всіх, хто цікавиться історією цього відомого гуцульського міста та регіону Гуцульщини загалом. Зокрема у книзі поділена градація по роках. До 1940-х років розповідається про "Митці, учені"- ст.80, "Народні митці, умільці" - ст. 87. До 1980-х років розділ "Майстри гуцульського мистецтва" - ст.144, "Професійні митці" - ст. 165, де згадується про таких відомих постатей як Корпанюк, Касіян, Лучук. У період незалежності України, "Митці та мистецтвознавці" - ст. 223, оповідаються такі прізвища як Бойчук, Дутка, Калитко, Малявський й важливі інші персони. [45]

У 2002р. видана книга «Косівщина мистецька», автор Ваха І., Гринюк М. [9]

Важливою книгою у дослідженні мистецького життя Косівщини є «Містечко над Рибницею. Книжка про Косів» І.Пелипейко, 2004р., - краєзнавча книга про славне місто, центр гуцульського народного мистецтва. Гарно описується декоративне мистецтво та майстри, із ст. 283 - розділ «Косівські ткачі», далі ст.288 - «Майстри справи гончарної», ст. 293 - «Косівські різб'ярі, ст. 314 -«Майстер Металу». Цікава є оповідь про подружжя Сагайдачних та і самого художника-педагога Євгена Сагайдачного, ст. 306 - «Сагайдачні». Також далі згадується імена знаних митців, педагогів, культурних діячів, про мистецькі установи спілки та шлях творення у розділах: ст. 319 - Організації митців», ст.323 - «Косівські Музеї» та ст. 330 - «Довгий шлях до інституту». [46]

«Пістинька кераміка» - праця видана у 2004 році, вже згаданого автора Олега Слободяна. У книзі досліджується гончарний мистецький здобуток Пістиня, як важливе явище Косівського регіону. Розповідається про історію до пістинської кераміки, типологію гончарних виробів та їх художні особливості.

Описується розписи рослинними та анімалістичними сюжетами, технологію виробництва, а також важливе про провідних майстрів осередку. [53]

Книга " Народне мистецтво Гуцульщини та Покуття", 2010 року, автори Гнатюк М., Гrepиняк М. - підготовлена на основі багаторічних досліджень творчості майстрів народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, включаючи різьбярів, мосяжників, керамістів, писанкарів, хореографів та музикантів. Праця є важливою у вивченні мистецтва Косівщини, тут представлені як відомі, так і менш відомі майстри, проте всі вони надзвичайно талановиті, що підтверджує вражаючий розвиток народної творчості.

Розповідається про майстрів народного мистецтва кінця XIX - XX століття. Про одного із представників гуцульського різб'ярства, Марка Мегединюка із с. Річка згідується у першому розділі " Талановитий умілець Марко Мегединюк" - ст. 11. Далі цікавою є оповідь "Мосяжник Дмитро Дутчак" - ст. 17, про майстра із с. Брустури та про "Славну родину Миклашуків" - ст.51, із цього ж села. Майже кожний розділ цієї книги описує мистецтво та майстрів Косівського регіону. Важливим розділом також є і "Василь Девдюк і Косівська мистецька школа" - ст. 117 та на 149 ст. - "Косівський музей Гуцульщини та Покуття". У четвертій частині книги, про сучасне народне та професійне мистецтво, згадуються такі майстри як Микола Гrepиняк, Світлану Корпанюк, Петро Корпанюк, Михайло Прощук, Микола Книшук, Михайло Волошук та інші. У кінці, зі ст. 246 - представлений каталог із фотографіями витворів художників та майстрів.[13]

Вагомим внеском у творенні культурного життя регіону є Косівська мистецька школа що розвивається й понині. Навколо цього закладу, а саме Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ формується й розвивається середовище, яке залучає творчих особистостей з величезним потенціалом знань та мистецьких задумів. Однією із важливих книг, а також навчальним посібником є «Регіональне мистецтво та архітектура Прикарпаття. Частина 1. Творчий доробок художника Василя Дутки» Юрчишин Г. М. ІФНТУНГ, 2010р. У першій частині книги, а саме у розділі «

Косівська мистецька школа провідний заклад регіонального значення» висвітленні етапи розвитку інституції. Від початку заснування, далі довгий шлях, вагомі викладачі, сотворення відділів, та у 2000 році реорганізація закладу у інститут й подальше його формування й життя. Важливим є і третій розділ "Визначні персоналії гуцульської мистецької школи" - із ст. 44, що присвячений художнику-педагогу - Василю Дутці та його методиці викладання. У четвертому розділі описуються традиції у зображенні Гуцульщини, зокрема на прикладі В. Дутки. П'ятий розділ - ст. 116 - каталог творчих робіт митця. [58]

“Євген Сагайдачний. Малярство та графіка із збірки Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини.” - альбом присвячений до 125 річниці від дня народження видатного художника-педагога, Євгена Сагайдачного, автор-упорядник Андрейканіч А.І, виданий у 2011 році. Праця складається із біографічної частини та каталогу робіт митця. Розповідається про довгий життєвий шлях художника, Євгена Сагайдачного (1886–1961) що навчався у майстерні Михайла Бойчука. У 1946 році оселився у Косові та продовжив свою педагогічну діяльність у тогочасному Косівському училищі та особисту творчу працю натхненну місцевою природою та яскравою гуцульською культурою. [1]

Ще однією чудовою працею виданою у 2011 році є «Віталій Соломченко - художник педагог», упорядник В. Соломченко, А. Андрейканіч, у якій яскраво висвітлюється творча стежина митця, педагогічний доробок. У книзі представлено 10 розділів. Перша частина це біографічні дані пана Віталія, мистецький шлях та власні творчі роботи, друга - педагогічні настанови та дипломні роботи його учнів.[11]

«Мелодія живопису Анатолія Калитка» Молинь В. П'ясецька В., каталог виданий у 2012 році, Івано Франківськ - присвячений 70-річному ювілею художника. У книзі зібрані роботи різних років автора, а також відгуки митців, мистецтвознавців про живописця - викладача Анатолія Калитка. Валентина Молинь - мистецтвознавиця та педагогиня, часто у своїх працях пише про пейзажиста А. Калитка. Наприклад у віснику Львівської національної академії

мистецтв 2017р. вип. 33 «Художник-педагог Анатолій Калитко в історії розвитку Косівської мистецької школи» Молинь В, Молинь Н. У статті описаний творчий доробок художника, виставкові проекти, педагогічну діяльність. А. Калитко гідно презентує в Україні та за кордоном мистецтво гуцульського краю. Із впевненістю розумієм про його вагомий внесок в історію розвитку Косівської мистецької школи. [37]

У статті «Сучасний стан та концептуальні завдання Косівської мистецької школи», вісник Львівської національної академії мистецтв 2017р. Вип. 33, автором якої є Галина Юрчишин, описує що основним завданням Косівського школи є виховання творчої особистості та збереження, розвиток й розробка стратегії на майбутнє саме народного мистецтва Гуцульщини.[57]

У 2018 році виданий альбом «Камертони душі. Володимир Гуменюк. Живопис», упорядник Андрейканіч А.І. У каталозі зібрана живописна творчість художника, члена спілки художників України, а також одного із засновників відділення монументального живопису у Косівському інституті, Володимира Гуменюка. Дана праця є важливою, подані роботи як і ранніх так і пізніх років художника, а також невеличкий текстовий вступ щодо біографії та творчості митця. [21]

У газеті «Гуцульський край», №45, 8.11.2019 року є чудові дві суміжні статті «Третя виставка випускників» та «Загадковий світ художника Володимира Гуменюка», авторки Аліси Мудрицької. Згадується про відкриття вжетьретьої виставки у Косівському музеї народного мистецтва і побуту Гуцульщини. Традиційно у якій взяли участь колишні випускники технікуму, один з яких є Роман Лучук - живописець та педагог КПДМ та їхній на цей час викладач - Володимир Гуменюк. Далі розповідається життєва історія пана Володимира, його останні роботи написані після інсульту, відгук давніх люблячих студентів та пані Люби - дружини художника. Роботи надихають позитивом, емоціями та життєдайною енергією. [39]

У статті “Музей-майстерня родини Стринадюків «КОКА»”, Інни Войтенко розповідається про Миколу Стринадюка, що є визначною постаттю в

сучасній косівській різьбі. Роботи поєднують автентичну гуцульську орнаментику з новими художніми концепціями, що робить їх унікальними. Про творчу майстерню «Кока», приватний музей родини Стринадюків у Косові, що є справжньою скарбницею гуцульської культури можна дізнатись у газеті «Гуцульський край» №1, 2019 року.

Пленери в Косові — це чудова можливість для художників, скульпторів і митців зануритися в атмосферу Гуцульщини та відтворити її красу на своїх полотнах. У статті 2019 року «Осінній Косів очима художників» авторки Лідії Маречко, розповідається про відкриття виставки пленерного живопису «Косів осінній» у музеї народного мистецтва та побуту Гуцульщини. Виставковий проект щорічно організовує кафедра образотворчого мистецтва Косівського інституту прикладного і декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв. Стаття написана на інтернет ресурсі kosivart.if.ua у відділі мистецтво і культура.

Мистецтво відіграє важиву складову у сучасності, є свого роду терапією, так у статті «Реабілітація гуцульським мистецтвом» оповідається організацію майстер-класів для поранених військових, присвячених гуцульському мистецтву. На інтернет ресурсі kosivart.if.ua у відділі мистецтво і культура є відео присвячене цій події 2024 року.

Стаття «Не в музей, а в посудомийку. Гончар Сергій Дутка робить косівську кераміку сучасною», авторки Ольги Романської про гончара Сергія Дутку з Косова, який славиться не лише в Прикарпатті, а й по всій Україні. Він виготовляє вироби, дотримуючись традицій народної косівської кераміки, проте завжди вносить власне авторське бачення, що надає їй сучасного звучання. Далі розповідається про новий громадський простір «Вільні», відкритий однойменною релокованою організацією та про сімейну майстерню кераміки «Горно», Сергія Дутки, що знаходиться у ньому. Стаття видана у Івано-Франківському онлайн-виданні «Репортер» у 2024 році.

На інтернет порталі Kosiv Art знаходимо статтю 2024 про виставковий проект під назвою «Осінні візії» у Косівському музеї народного мистецтва та

побуту Гуцульщини, що організували митці — викладачі Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Виставка створена задля активізації творчої та педагогічної співпраці, розширенні міжмистецьких зв'язків, обміні ідеями та натхненні новими мистецькими зустрічами. Експонуються понад 40 творів малярства, графіки та декоративного мистецтва, створені впродовж кількох останніх років.

Метод спостереження є важливим інструментом у вивченні мого дослідження. Я здійснила поїздку до Косова, щоб детальніше ознайомитись із культурною спадщиною та мистецтвом цього регіону, дізналась про сучасні тенденції в мистецтві Косівщини. Відвідала низку музеїв та виставкових проєктів. Зокрема Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини у Косові, де ознайомила із історією та роботами, а також оновленою сучасною залю художньої кераміки. Виставкова зала у Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ, де були у більшості представлені кращі роботи студентів та випускників. Суботній Косівський базар, де ознайомила із місцевими художніми виробами, та познайомила із живописцем пейзажистом, колишнім педагогом Косівського інституту Василем Бойчуком. Також навідала та поспілкувалась із художником Володимиром Гуменнюком, переглянула його творчі роботи та ескізи до майбутніх проєктів. Окрім цього, мною був відвіданий Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ, де змогла ознайомитись із студентами та майстернями.

За допомогою соціальної мережі Facebook переглянула сторінки: “Місто КОСІВ” , “Косів.Імена” , у яких знайшла велику кількість статей про митців та культурні події регіону. Через соціальну мережу Instagram дізналась детальніше про простір Хата Майстерня що в с. Бабин, де проводяться резиденцій та мистецьких подій. Також регулярно переглядала сторінки @chichka.in.ua , @gutsul.ceramics.kosiv, @kokainart, @kokawood, @gushka.wool, @gonta.wood, @fund_vilni, @valylo.kosiv, @roots.keramika, @gorno_dutka, @petrychuk.bohdan,

@mosiazhna_maisternia, @gonchar.ceramics, для знайомства із місцевим контентом, сучасними майстрами та культурними подіями.

У процесі написання магістерської роботи я також зверталася до інших електронних ресурсів, зокрема до сайтів обласних організацій Національної спілки художників України, Наукової обласної бібліотеки Івано-Франківська, Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського, інтернет порталу КосівАрт, особистих веб-сторінок митців та сайтів приватних галерей. Важливість цих ресурсів була особливо помітною при підготовці ілюстративного матеріалу для мого дослідження.

Також регулярно відвідувала Наукову обласну бібліотеку Івано-Франківська, де знайшла ряд професійної літератури, альбоми та монографії для детальнішого вивчення регіону.

Проаналізувавши ряд літератури, та інших джерел, від давня до сучасності, можна зробити висновок, що мистецьке життя Косівщини вивчалось багатьма дослідниками, мистецтвознавцями та етнографами. Особливу увагу приділяли декоративно-прикладному мистецтву, яке займає надважливе місце в культурному житті регіону. Гуцульщина приваблювала із давня. Декоративне мистецтво Косівщини відзначається своєю унікальністю та багатством традицій, зокрема в різьбі по дереву, гончарстві та ткацтві. Достатню кількість альбомів видано видатним художникам- викладачам, де окрім ілюстрацій мистецтвознавці описують життєвий і творчий шлях митців. На сьогоднішній день дослідження Косівщини активно триває, залучаючи молодих науковців.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ КОСІВЩИНИ.

2.1 Мистецьке життя Косівщини кінця XIX – початку XX ст.

Гуцульське декоративно-ужиткове мистецтво вирізняється своєю унікальністю та красою. Воно досягло високого рівня розвитку в другій половині XIX — на початку XX століття. У гірських районах було вдосталь деревини, вовни та полотна, тому місцеві жителі, зосередились на домашніх ремеслах. Щоб забезпечити свої родини, майстри постійно вдосконалювали свої творіння, активно займалися виробництвом для продажу на ярмарках. Митці мали вроджений талант до декорування побутових виробів, традиції якого тягнуться ще з давніх часів.

На Гуцульщині існували локальні осередки, де розвивалися різні види народного мистецтва. З другої половини XIX століття інтенсивно розвивалася творчість окремих майстрів та цілих родинних династій у таких селах, як Річка, Яворів, Брустури та Косів. Косівський осередок мав особливе значення.

Із розвитком фабрично-заводської промисловості, у другій половині XIX століття, виготовлення побутових речей та сільськогосподарського інвентарю почало відходити на другий план. Це призвело до скорочення обсягів виробництва ремісничих виробів серед селян, зокрема різьблених виробів на Косівщині. Однак, наприкінці XIX століття, дедалі популярнішими стають невеликі декоративні вироби з дерева, основною метою яких було не практична, а художня, декоративна цінність. Того часна різьблена орнаментика поєднувалася з інкрустацією і мала здебільшого геометричний характер, хоча інколи в ній зустрічалися й рослинні мотиви, але настільки стилізовані, що вони втрачали схожість із природними формами.

У таких умовах народжувалися талановиті різьб'ярі, ткачі, гончарі, мосяжники, вишивальниці, які створювали унікальні вироби, що здобули світове визнання завдяки своїй художній цінності. Їхні твори викликають захоплення, сьогодні представлені в Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини, Косівському музеї народного мистецтва та побуту

Гуцульщини, Львівському музеї етнографії та художніх промислів і інших музейних зібраннях, мистецьких установах. Попри життєві труднощі, бідність і соціальні тогочасні утиски, майстри продовжували творити своє яскраве, емоційно насичене й сповнене оптимізму мистецтво. [15]

Художнє різблення— один із найдавніших й найвідоміших напрямів мистецтва Гуцульщини. Витоки цього ремесла пов'язані з родиною Шкрібляків із села Яворів, Косівського району. Один із перших, талановитим відомих майстрів є Юрій Шкрібляк (15 квітня 1822 – 10 травня 1884), якого місцеві жителі з повагою називали Топориком. Через те, що він мав небагато землі, Юрій заробляв на життя, займаючись ремеслом, якого навчився у свого батька, але згодом його перевершив у майстерності. У оздобленні своїх виробів використовував геометричні орнаменти, «писанєм» – пласкою й ажурною різьбою, та інкрустацією металом, баранячим рогом. чи мідним дротом під назвою «жируванєм». Юрій Шкрібляк комбінував традиційні гуцульські мотиви різблення, такі як «головкате», «колоски», «пасочки», «кривульки», «деревця», «розети», «підківки», «кочела», «сонечка», «зубці», «вічка», « та «кучері». Вироби відображають глибоке розуміння навколишнього світу та буття. Він першим запровадив техніку плоского різблення з використанням «вибраного» тла, поєднуючи її з традиційним контурним різбленням. Орнаменталістика творів вражає лаконічністю та розмаїттям, при цьому кількість використаних мотивів залишається невеликою. Основу багатьох композицій становлять хрещаті мотиви, які мають численні варіації й організовують решту елементів орнаменту. Мотиви чітко розмежовуються та часто розташовуються фризами або довкола центральних розет. Мотиви, Юрія Шкрібляка стали класичними зразками гуцульського народного мистецтва [55, 36], (рис. 2.1.1).

Мистецтво та майстерність Юрія Шкрібляка продовжили його сини Микола (1858-1920), Василь (1856-1926), та Федір (1859-1942). Творчість Шкрібляків є різноманітною, кожен виріб відрізняється за формою, художністю та стилем декорування.

Паралельно із Шкрібляками відомими були й різьбярі Петро (1868-1928) та Юрій Гондураки, із Яворова. Майстри створювали декоративні тарілки, скриньки та інші предмети. А також славний майстер різьби Семен Тинкалюк (1844-1944) що працював у селі Білоберізка та митцем Микола Медвідчук (1880-1940) із села Снідавки що на Косівщині. Творчість наступних поколінь ставала ще більш багатшою, майстри вдосконалювали орнаменти та техніки.

Ще одним талановитим майстром був Василь Девдюк (1873-1951) який успадкував майстерність від свого батька, навчався у Шкрібляків, проте став новатором у художній обробці дерева та металу на Гуцульщині. Його вироби включали предмети домашнього вжитку, меблі, портрети, рами та декоративні елементи для інтер'єрів. Створивши власний унікальний стиль, він став одним із найвидатніших майстрів мистецтва різьблення. А внесок у розвиток косівської школи різьбярства згадується в численних наукових роботах. [35]

Також на початку XX століття прославилися такі різьбярі як Василь Турчиняк (1864-1939), та І. Г. Дудчак (1884-1957), котрий прикрашав свої роботи різьбленням та інкрустацією з кольорового дерева й металу. [15]

Гончарство - ще один із найдавніших народних промислів Гуцульщини, що бере свій початок з моменту заселення регіону. Спочатку гончарні вироби були досить простими, побутовими, проте з XIX століття почали органічно поєднуватися з декоративними елементами, художня особливість яких залежала від матеріалу та техніки виготовлення. Орнаменти керамічних виробів переважно складаються з рослинних і анімалістичних мотивів, а також часто включають стилізовані людські фігури та жанрові сцени.[15]

Історія цього ремесла пов'язана із відомими гончарними центрами, осередками що знаходились у містечках Косів, Кути та Пістинь. Кожен з цих населених пунктів сформував свою унікальну стилістику розпису керамічних виробів.

Найдавніші гончарні вироби, оздоблені ритованим розписом на “побілкованій” (повністю вкритий тонким шаром білої глини) поверхні, походять із Пістиня і датуються кінцем XVIII століття. Дослідники вважають,

що технологія нанесення малюнка на вироби, характерна сучасній косівській кераміці, вперше з'явилася у цьому селищі, а згодом поширилася на Косів і Кути. Із середини XIX століття у Пістині було право проводити одинадцять ярмарків на рік, це перевищувало кількість ярмарків у сусідніх населених пунктах Гуцульщини та Покуття та водночас сприяло зростанню попиту на керамічні вироби. До кінця XIX століття в осередку налічувалось 27 гончарів, серед яких відомі Павло Волощук та Дмитро Зондюк.

Золотий час виробництва мальованої кераміки - період з кінця XIX століття до 1930-х років. Казимир Возняк, Петро Кошак, брати Зондюки —одні із найвідоміших гончарів цього часу у Пістині.

До початку XX століття Кути здобули популярність як осередок димленої кераміки. "Сивий" димлений посуд прикрашали "лискованими" розписами, що виконували гладеньким камінцем. Кутські майстри також виготовляли кахлі для печей та черепицю. Тільки із кінця XIX століття, гончарі почали прикрашати ритованими розписами по "біленій" основі. Саме Яків Волощук із Пістиня значно повпливав на розвиток цього явища після того як оселився на околицях Кутів орієнтовно у 1907 році.

На початку XX століття керамічне виробництво в Кутах зазнало впливу міської культури. Ставали популярними геометричні орнаменти та елементи античного стилю. На 1900 рік у містечку діяло понад 60 гончарів, зокрема розвивались цілі родинні династії. Серед найвідоміших майстерень були родини Брошкевичів та Наппів, які опиралися на традиції Коломийської гончарної школи.

Мальована кераміка Косова була зосереджене не лише в самому містечку, а й у навколишніх селах, таких як Монастирське, Смодна , Москалівка, Старий Косів та Вербівка. У Косові , гончарством також займалися цілі родини, де діти з раннього віку засвоювали ремесло, яке згодом передавали наступним поколінням. Гончарі реалізовували свої вироби, здебільшого на косівському базарі, що був одним із найбільших ярмарків Галичини. [59]

Серед численних гончарів Гуцульщини найбільшу популярність здобули Олекса Бахматюк (рис. 2.1.1) з Косова (1820-1882), Петро Баранюк (1816-1880) та Петро Кошак (1864-1941) з Москалівки. Вироби Олекси Бахматюка відомі складними сюжетними розписами, майстер охоче відображав сценки з повсякденного життя гуцулів та містян. Ці троє видатні майстрів стали відомими вже за свого життя, а їхні твори викликають захоплення й у наш час. Вони заклали основи Косівської та Пістинської шкіл художньо-декоративної кераміки.

Відомими майстрами кераміки першої половини ХХ століття у Косові також слід відзначити Йосипа Совіздранюка зі Старого Косова та його дружину Марину, що походила з родини місцевих гончарів Волощуків, працювали в ремеслі разом, виготовляючи мальований полив'яний посуд.

Художнє оброблення металу Косівщини досягло свого розквіту в другій половині ХІХ — на початку ХХ століття. Майстри-мосяжники, передаючи своє ремесло з покоління в покоління, створювали різноманітні художні вироби з різних металів. Використовували мідь, латунь (сплав міді та цинку), олово, а згодом — бакунт (сплав міді та срібла), які добре піддавалися холодній обробці. Це були як предмети побуту, так і прикраси для одягу, елементи кінської упряжі та зброї.

Найбільше майстрів мосяжництва Косівського району пішло із сіл Брустури, Яворів, Річка та Космач. Серед відомих майстрів гуцульського мосяжництва варто згадати такі імена як Дмитро Дутчак із Брустурова, Никифор Ребенчук (1876–1949) з Яворова, Василь Самокіщук із Соколівки. Їхні вироби сьогодні зберігаються у багатьох музеях, що свідчить про високу художність та майстерність. [15]

Мистецтво художньої обробки шкіри було досить поширене на території Косівського району в кінці ХІХ – початку ХХ століття. Шкіряні вироби місцевих майстрів здобули визнання далеко за межами України. Їх часто вивозили, як бажаний товар на продаж, до країн Західної Європи та навіть за океан. Особливо відомими стали , кутські косівські та пістинські майстри, які

виготовляли киптарі - традиційні шкіряні безрукавки. На жаль, більшість імен цих майстрів не збереглися.

Федір Васильович Якиб'юк (1877–1959) - один із відомих майстрів цієї справи, із села Снідавка Косівського району. Він досяг значних успіхів у цій галузі, сьогодні його роботи зберігаються в музеях Львова, Києва, Івано-Франківська, Косова та Коломиї. Такі відомі українські письменники, як Михайло Коцюбинський, Ольга Кобилянська, Василь Стефаник, Іван Франко та інші, які відвідували Гуцульщину, глибоко цінували культуру а також високо оцінювали майстерність місцевих умільців, зокрема й Федора Якиб'юка з яким були знайомі особисто.

Варто згадати й інших видатних майстрів що зробили значний внесок у розвиток ремесла й підняли його на новий рівень, серед них: Юліан Варивода з Уторопів, Лукин Якиб'юк із села Снідавка, Микола Медвідчук з села Річка, а також Михайло Феркуняк і Микола Вінтоняк із Косова. Характерною рисою орнаментів на шкіряних виробах регіону є чітка симетрія та ритмічність. Асиметричні композиції зустрічаються рідко. В декоративні прикраси часто додаються кольорові металеві елементи, які добре поєднуються з усім дизайном. [10]

Ткацтво на Гуцульщині, зокрема Косівщині, одне з ключових ремесел, що має багатовікові традиції та відіграло важливу роль у формуванні матеріальної і художньої культури регіону. Воно розвивалося під впливом соціально-економічних та історичних умов. Тваринництво, зокрема вівчарство, забезпечувало основну сировину — овечу вовну, з якої виготовляли сукна і тканини для одягу та прикрашання інтер'єрів. З часом почала тільки зростати кількість ремісників, особливо в передмісті Косова.

У кінці XIX століття були створені «Ткацькі товариства», у Косові. Ці товариства займалися організацією шкіл та майстерень для навчання ремеслу. Першу ткацьку школу заснували в 1882 році у Косові і тільки у 1897 році школа отримала власне приміщення, де було встановлено 20 верстатів. Тут, окрім полотен, також почали виготовляти килими, ліжники та верети. На

початку XX століття популярною стала майстерня ткацтва Ігната Грушковського.

Також у цей час у регіоні почалося масове виробництво килимів. Понад 818 майстрів займалися ткацтвом і килимарством у 1902 році в Косові. У 1910-х роках, місцеві ткачі почали виготовляти килими для продажу в невеликих приватних майстернях. А вже у 1920-1930-х роках у Косові працювало понад десяти таких майстерень. Якість виконання виробів була на високому рівні, завдяки чому їх неодноразово демонстрували на місцевих та міжнародних виставках.

У 1922 році була створена спілка «Гуцульське мистецтво», очолив її Михайло Куриленко. Організація функціонувала майже два десятиліття (з 1922 по 1939 рік). Михайло Куриленко приклав зусилля, щоб об'єднати невеликі мистецькі майстерні в єдину організацію. Його внесок суттєво підвищив мистецький рівень як гуцульського ткацтва так і інших ремесл. Ткацька школа функціонувала до 1939 року. А навчання саме художньому ткацтву, як виду декоративно-ужиткового мистецтва, почалося лише у 1939 році зі становленням Косівської промислової школи гуцульського мистецтва.[32]

У XIX - початку XX столітті на Гуцульщині набуває популярності живопис на склі, унікальне явище в українській іконографії, який на тривалий час став одним із провідних напрямків образотворчого мистецтва регіону. Мальованки на склі яскраво відображали народне сприйняття навколишнього світу. У трактуванні релігійних сюжетів народні майстри вносили власне бачення, яке часто відходило від іконописних канонів. Ікони – самобутні витвори, є легко впізнаваними, де переважає яскравість червоних відтінків. Картини на склі здобули значну популярність і широко розповсюдилися в регіоні, ставши невід'ємною частиною побуту місцевих жителів. Цей вид мистецтва тісно переплівся з народною культурою і традиціями, органічно увійшовши в повсякденне життя гуцулів. У іконах часто використовували сюжети із уявленнями боротьби добра і зла, заступництво, а також елементи, пов'язані зі скотарськими обрядами.

Щодо осередків малювання на склі, фактичних даних майже не збереглося, існують лише декілька статей. Зразки гуцульського живопису Косівського району походять із таких селищ, як Березів Нижній, Яворів, Космач, Старі Кути. Ці ікони вирізняються своєрідним стилем і характерними сюжетами, унікальним колоритом, що відрізняє їх від творів з інших місцевостей. [17, 431-436с.]

У кінці XIX – на початку XX століття Косівський регіон Гуцульщини став осередком мистецького життя, який приваблював багатьох відомих українських художників. Захоплюючі пейзажі Карпат, колоритне життя гуцулів, самобутня народна культура, багаті традиції прикладного мистецтва – все це існувало натхненням для митців того часу.

Відкриті пленери набули великої популярності. Однією видатною мисткинею, що активно працювала на Гуцульщині, була Олена Кульчицька(1877-1967). Народжена в Бережанах – видатна українська малярка та графік. Мистецьку освіту здобула у Львові та Відні, після чого повернулася до Галичини, де її творчість тісно пов'язана з Гуцульщиною, зокрема Косівщиною. У 1908 Кульчицька створила свої перші роботи, присвячені гуцульській тематиці у Косові, де на цей період жили її батьки. Вона захопилася народним мистецтвом й місцевими людьми та створила серію акварелей, зокрема "Інтер'єр гуцульської хати" „Гуцульська хата”, “Дзвіниця села Яворів”, „Вхід до церкви села Монастирець", де відобразила любов до гуцульської культури. Кульчицька також займалася графікою, створюючи кольорові ліногравюри, серед яких цикли „Краса рідної землі" та „Гуцульщина", а також дереворити „Гуцульщина при праці і „Легенди гір і лісів". Протягом років Олена Кульчицька щиро любила регіон та досліджувала і замальовувала народний одяг, прикраси, побутові елементи Гуцульщини.[9]

Окрім Кульчицької, багато інших художників знаходили натхнення в регіон, зокрема й за кордону. Серед українських : Михайло Бойчук, Роман Сельський, Монастирський Витовт, Музика Ярослава, Мороз Михайло, Новаківський Олекса, а також інші представники Львівської мистецької школи.

Ці митці створювали картини, акварелі, ескізи, присвячені побуту, звичаям і пейзажам Гуцульщини.

Олекса Новаківський (1872-1935) – український живописець, педагог, розпочав свої виїзди на Гуцульщину із 1925 році разом із своїми учнями. Займались дослідженням фольклору гуцулів та створенням матеріалів про опришків. Найбільше відвідував Космач де залюбив цю місцевість й створив такі роботи як "Довбуш", "Гуцулка" і "Дзвінка", а також пейзажі, зокрема "Гора Грагіт" та "Повінь". Місцеві дівчата й хлопці, одягнені в яскраві національні костюми позували для створення неповторних мистецьких робіт. Мешканці Космача тепло зустрічали О. Новаківського та його учнів, зокрема М. Мороз та С. Луцика. [19, 400-401с.]

Мистецькі школи та спілки, які існували в цей час сприяли розвитку регіону. У вересні 1922 року в Косові було створено товариство «Гуцульське мистецтво», заснована Михайлом Куриленком, що об'єднала місцевих майстрів і художників у єдину структуру. Це значно вплинуло на розвиток ткацького промислу та професійного навчання. У 1923 році була заснована перша спеціалізована школа художньої обробки дерева, що пов'язана із майстром Василем Девдюком. За підтримки львівського товариства «Достава» він разом з іншими місцевими майстрами започаткував осередок різьбярської школи у Косові. У співпраці з спілкою функціонував також відділ вишивання, керівником якого була Анна Стрийська. Її вишивки, виконані в гуцульському стилі, добре продавались на закордонних ринках.

Діяльність таких місцевих осередків мистецько-ремісничої освіти стали основою для створення «Промислової школи гуцульського мистецтва» у Косові. Михайло Куриленко став її директором у 1939 році. Проте незабаром він зазнав репресій та був знищений із боку нової влади, а школу очолили більшовицькі дилетанти. Проте це не сильно завадило формуванню викладацького колективу, до якого увійшли справжні майстри народного мистецтва, зокрема Василь Девдюк, Ганна Герасимович Володимир Гуз, Федір Когут Микола Гулейчук, Михайло Фединський та інші. Ці митці змогли

зберегти навчальний заклад й під час німецької окупації. Учні опановували ткацтво, різьблення, столярну справу, та вишивку. Серед викладачів був і талановитий художник, політемігрант - Євген Сагайдачний, один з основоположників українського авангарду та учень Михайла Бойчука.

Євген Сагайдачний (1886 р—1961) - неординарна й знакова постать в українському образотворчому мистецтві. Косівський період у житті та творчості художника став важливим етапом, що яскраво відобразив його мистецькі, педагогічні та громадські якості. Він не лише малював, але й став збирачем та дослідником народних ремесел і старожитностей гірського краю, що безумовно вплинуло на його творчість. Разом із своєю дружиною, Зоєю Сагайдачною(1898–1969), вони зробили вагомий внесок у колекціонування творів гуцульського мистецтва. Цей плідний період, що охоплює кінець 1940-х – 1950-ті роки, приніс Сагайдачному визнання, не тільки в Україні але й за кордоном .

Є. Сагайдачний створив серії етнографічних малюнків, виконаних аквареллю та олівцем, де досліджував традиційне народне вбрання. Також із задоволенням зображував гуцулів біля їхніх хат, на майданах біля церкви, а найбільше — на ярмарках [33], (рис.2.1.3, 2.1.4).

Мистецьке життя Косівщини кінця XIX — початку XX століття стало епохою початку та розквіту декоративного народного мистецтва, що формувалось протягом досить вагомого проміжку часу. Активно розвивалось ткацьке ремесло, гончарство, різьблення по дереву та інші види декоративно-ужиткового мистецтва. З організацією Товариства «Гуцульське мистецтво» та створенням фахових шкіл, відбулося систематичне навчання молодих митців, що сприяло популяризації гуцульських традицій. Відомі художники, такі як Олександр Новаківський, Олена Кульчицька й інші знаходили натхнення в красі Карпат і глибоких культурних традиціях регіону, що формувало художнє життя у регіоні. Ярмарки та виставки стали важливим майданчиком для демонстрації творчості місцевих митців та популяризації гуцульського мистецтва за межами країни. Цей період заклав основи для подальшого

розвитку та збереження унікальних народних ремесел, формуючи художнє середовище, яке вабило митців із усієї України.

2.2 Культурно – мистецький розвиток Косівщини 50-80х років ХХ ст..

Відновлення традиційних ремесел в Косівському регіоні у 50-80-х роках ХХ ст. стало важливим етапом культурно-мистецького розвитку краю, що мав великий вплив на збереження національної самобутності гуцульського мистецтва в умовах радянського режиму. Після Другої світової війни відбулося відродження традицій народного мистецтва. Різьбярство, ткацтво та кераміка стали основою культурного життя. Косів став одним із центрів розвитку народних промислів, де активно підтримували культурну діяльність.

Косівська кераміка – це унікальне явище в народному українському мистецтві, яке вирізняється своєю технікою, орнаментами та колоритом. У 50-80-х роках ХХ століття ця традиція не лише збереглася, а й активно розвивалася завдяки діяльності талановитих косівських майстрів, які, попри радянські обмеження, продовжували зберігати та популяризувати самобутність місцевої культури.

Косівська кераміка в радянський період розвивалася двома шляхами. З одного боку, традиційні гончарі, нащадки династій Цвіликів (рис. 2.2.1, 2.2.2, 2.2.3), Совіздранюків, Рощиб'юків, Волощуків та інші продовжували займатися творіннями. З іншого боку, у 1950-х роках створено промислові керамічні цехи, де працювали як і народні майстри так і художники-керамісти з освітою. Використання механізованих технологій полегшило обробку глини, що дало можливість майстрам збільшити виробництво керамічних виробів.

Подружжя Ганни та Михайла Рощиб'юків, у 1957 році, заснували керамічний цех при Артїлі імені Т. Шевченка у Косові. Спочатку було організоване навчання для 14 учнів, які за три роки стали майстрами кераміки й отримали кваліфікацію. У 1967 році артіль перетворилася на виробничо-художнє об'єднання «Гуцульщина» (ВХО «Гуцульщина»), що займалося не лише керамікою, але й дерев'яними та текстильними виробами. [59]

Орися Михайлівна Козак (1934–2004) є провідною майстринею художньої кераміки та членкинею Національної спілки художників України. Здобула гончарну професійність у родинній майстерні, якою керували її батьки – відомі косівські гончарі Ганна та Михайло Роциб'юки. Майстриня спеціалізувалася на виготовленні коричневого ужиткового посуду, що прикрашався розписами білим ангобом та фарбниками. З 1960-х років працювала у керамічному цеху Косівського художньо-виробничого комбінату. Її гончарну традицію продовжує донька Іванна Ділета-Козак.

Заснування у 1957 році відділу художньої кераміки в Косівському технікумі народних художніх промислів стало значущою подією для розвитку місцевого гончарства. Тут передавали кращі традиції ремесла з Косова, Пістиня та Кутів, і досі технікум (нині Косівський інститут) випускає успішних фахівців художньої кераміки.

Євгенія Зарицька (1946–2006) була талановитою майстринею кераміки та членом спілки із 1978 року. Навчалася гончарного ремесла в Косівському технікумі народних художніх промислів. Своїми виробами привертає увагу, вони вирізняються незвичним стилем завдяки рельєфному орнаменту, розписаному ангобом та фарбниками. Окрім декоративного посуду, Зарицька створювала скульптури тварин і птахів, вносячи елементи живої природи у свої роботи. Важливою подією у її кар'єрі стало виготовлення на замовлення експрезидента України Віктора Ющенка трьохсот пічних кахлів, оздоблених ритувальними мотивами з уривками з «Кобзаря» Тараса Шевченка.

Також, у 1959 році засновано Художньо-виробничий комбінат, що включав керамічні майстерні, від Художнього фонду Спілки художників. Вироби косівських майстрів, завдяки спілці, поширювались по всьому Радянському Союзу та до інших закордонних країн. 1970–80-ті роки стали періодом розквіту косівської кераміки, коли на ВХО «Гуцульщина» працювало 45 майстрів, а при Художньому фонді УРСР — 90 кераміків.

З початку 1990-х років попит на гончарні вироби зменшився, а престиж професії художника-кераміста почав знижуватись. Косівські майстри

зіткнулися з економічними труднощами через зміну ринкових умов, проте навіть у цей період діяльність майстрів не припинялася. [59]

У 50-80 роках ХХ століття різьбярство продовжило розвиватись незважаючи на виклики радянської дійсності, й досягло розквіту у 70-тих роках. Косівські митці використовували традиційні гуцульські техніки та мотиви, включаючи геометричні орнаменти, що мали сакральне значення для місцевого населення. Значний вплив на розвиток різьбярства мала також художньо-промислова школа, заснована ще в 1930-х роках, де продовжували навчати молодих майстрів. Різьблені вироби стали не лише об'єктами побутового вжитку, але й творами мистецтва. Майстри, такі як Іван Павлик, Дмитро Тимків та Василь Кабин, й багато інших, відіграли важливу роль у подальшому розвитку художнього ремесла.

Павлик Іван (1921 - 1999) — український різьбяр, заслужений майстер народної творчості і член Спілки народних майстрів. Художник самостійно оволодів мистецтвом різьби, ставши одним з найвіртуозніших майстрів у цій галузі. Він виготовляв декоративні тарелі, рами, шкатулки та церковні предмети, використовуючи інкрустацію, та перламутр та бісер. Його роботи вирізняються вишуканим смаком у виборі елементів і кольорової гамми. Деякі вироби вимагали до 3-4 місяців роботи, і містять кілька тисяч деталей. З 1956 року Павлик створив і поповнював свій домашній музей (вул. Лісна, 10), де можна переглянути різні твори, а також брав участь у виставках, що проходили як в Україні так і за кордоном.

Лучук Дмитро (1928 - 2012) — майстер художньої обробки дерева. Закінчив Косівське училище прикладного мистецтва (1951) і навчався у Львівському інституті декоративного і прикладного мистецтва. Працював у Косівському художньо-виробничому комбінаті та ВХО «Гуцульщина». Серед його творів можна виділити альбоми, вази, шкатулки, різьблені писанки та інші предмети. Значними роботами є книга-альбом і скринька на честь 100-річчя від дня народження І. Франка (1956), декоративний піднос і скринька (1958), тематична рахва, альбом-книга, баклага та питний набір, представлені на

виставці до 150-річчя Т. Шевченка (1964). Дмитро Лучук брав участь у багатьох виставках, зокрема в Нью-Йорку (1959) та Брюсселі (1958), а також й інших. Член Спілки художників України з 1960 року, активно долучався до діяльності місцевої організації.

Кабин Василь (1908 - 1991) — різьб'яр, член Спілки художників України. Навчався у приватній школі Василя Девдюка. Брав участь у багатьох обласних, республіканських, всесоюзних та міжнародних виставках. Його твори зберігаються в музеях України, а також в експозиціях народного мистецтва за кордоном. У 1978 році в Коломийському музеї відбулася персональна виставка митця, на якій було представлено 73 роботи. Твори Василя Кабина вирізняються багатством орнаментальних композицій й досконалою технікою виконання.

Тимків Микола (1909 - 1985) — майстер різьблення, один із перших членів Спілки художників України з 1946 року. Навчався у різьбярській школі Василя. Активно брав участь у різноманітних виставках. Асортимент робіт широкий: він виготовляв різьблені та інкрустовані портретні рамки, цукорнички, полички, ложки, скриньки, маслянички, альбоми, прикраси (намиста, гудзики, браслети) та меблі. Його твори характеризуються чіткістю ритму, органічним зв'язком декору. Він є автором понад 1200 творів мистецтва. Микола Тимків зібрав понад 270 мотивів народних орнаментів різьби. Він також працював викладачем у Косівському училищі прикладного мистецтва (1941-1943 та у 1950-х роках), а з 1950 по 1957 рік був уповноваженим Спілки художників України, організатором та головою Станіславського (Івано-Франківського) відділення СХУ в Косові (1957-1963).

Щодо ткацтва, то у радянський період у Косові була заснована артіль імені Т. Шевченка, де виготовлялися килими. Там працювало понад 650 килимарів та ткачів. У 1968 році артіль об'єдналася з "Гуцульщиною", утворивши виробничо-художнє об'єднання "Гуцульщина" з килимарським цехом. Цехи також функціонували в Пістині, Кутах та Пістині Яблунові. Проте ближче 1990-х років підприємство припинило свою діяльність.

Серед численних майстрів-ткачів виділялися ті, хто володів творчими здібностями. Деякі із ткачів-митців отримали високе визнання. Одним з найвідоміших був Роман Горбовий(1890 – 1976). Його роботи — запаски, верети, перемітки, рушники, пояси, килими та інші вироби — здобули популярність на виставках. З 1950 року він став членом Спілки художників УРСР. Творчість майстра експонується в багатьох музеях.

Ткацьку школу також закінчив й Павло Дзубей, який здобув популярність як майстер ткацтва, а згодом й викладав в Косівському училищі, передаючи свої знання та вміння молодому поколінню. Одним із його учнів був Степан Повшук, який згодом став відомим у ткацькому мистецтві.

Подружжя Параска та Михайло Борук (1925 – 2002) – ткачі, що заснували музей «Гуцульська старовина і сучасність» у Рожнові. На основі їхніх зразків було виготовлено тисячі килимів, що розійшлися по різних країнах світу.

Микола Ганущак здобув репутацію майстра ткацтва, розпочавши свою кар'єру в килимарській майстерні Крайзеля в Пістині. Потім він працював у "Гуцульському мистецтві", а після війни – в артїлі імені Т. Шевченка та ВХО "Гуцульщина". Його роботи — килими, верети, налавники, скатерті та інші — витримані в традиційному гуцульському стилі. Микола мав персональні виставки у 1984 та Косові у 1993 що підкреслює його внесок у розвиток ткацького мистецтва. [13]

Розвиток художнього металу на Косівщині у період 50-80 років тісно пов'язаний із місцевими осередками, школами, зокрема Девдюка та діяльністю виробничо-художніх об'єднань, що сприяло навчанню, збереженню та популяризації нових майстрів. Одним із найяскравіших представників художнього металу в цей період був Роман Стринадюк, який не лише відроджував давні гуцульські техніки, але й упроваджував інноваційні підходи до лиття, поєднуючи різні матеріали та техніки.

Роман Стринадюк (1935 – 2010) - видатний майстер, що залишив неповторний слід у мистецькій спадщині Гуцульщини як новатор у сфері

художньої обробки металу. Навчався у школі Девдюка. Майстер поєднував традиційні техніки лиття з металу з власними, авторськими прийомами, створюючи унікальні шедеври з латуні, бронзи, міді, срібла та мельхіору. Стринадюк володів також техніками ковальства, карбування, гравіювання і обробки деревини та шкіри, часто поєднуючи їх у своїх роботах. Твори Романа Стринадюка зберігаються у музеях та приватних колекціях, де продовжують вражати своєю унікальністю і технічною майстерністю, нагадуючи про те, що мистецтво – вічне. [46, 314-318с.]

Протягом 1950-1980-х років образотворче мистецтво Косівського регіону розвивалося в контексті загально українських тенденцій. У радянські часи, зокрема й на Косівщині, художники часто стикалися з численними труднощами, зумовленими політичною та ідеологічною позицією влади. Проте, у цей період на території Косова активно працювали скульптори, живописці та графіки, ще більше набував популярності пленерний живопис та змальовування гуцульської культури, все це формувало місцевий мистецький ландшафт.

Геннадій Малявський (1926 – 1928) — український художник, який навчався у таких видатних майстрів, як Григорій Смольський, Роман Сельський та Йосип Бокшай. Створив серію акварельних портретів майстрів народного мистецтва, серед яких Олекса Бахматюк, Юрій Шкрібляк, , Василь Девдюк, Марко Мегединюк, Павлина Цвілик, Федір Якіб'юк та інші. Ці портрети є частиною колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття. З 1957 року жив у Косові, де працював художником керамічного цеху Кутської килимарської артілі, а з 1959 року — викладачем Косівського училища прикладного і декоративного мистецтва. Захоплений красою природи та людьми гір, митець створив десятки картин, виконаних олійними фарбами, темперою та аквареллю. найвідомішими із них є “Осіньна позолота” , «Зима в Річці», «Смерекова мелодія», «Церква у Ворохті», «Забутий млин», «Снідавка» та інші. Твори художника вирізняються ліричним настроєм (рис. 2.2.4, 2.2.5).

Геннадій Малявський провів кілька персональних виставок: у 1988 році в Івано-Франківському художньому музеї, у 1990 році — в музеї етнографії та

художнього промислу, а також у Львівському музеї архітектури та побуту, у 1992 та 1996 роках — в Косівському музеї народного мистецтва Гуцульщини. Його роботи виявляють його доброту та глибокий патріотизм. [45, 235с.]

Василь Касіян (1896 - 1976) - відомий український графік. Здобув освіту в Празькій академії образотворчих мистецтв. Василь Касіян відомий своїми ілюстраціями до «Кобзаря» Тараса Шевченка, а також творів Івана Франка, Ольги Кобилянської, Василя Стефаника та інших класиків української літератури. Художник неодноразово відвідував Косів, де мав нагоду спілкуватися з місцевими майстрами. На честь його внеску в розвиток мистецтва й культури, Косівському училищу прикладного мистецтва було присвоєно його ім'я. На будівлі цього закладу встановлено меморіальну таблицю в пам'ять про митця. [45, 167с.]

Григорій Смольський (1893- 1985) український художник та письменник. Митець активно черпав натхнення з Гуцульщини, куди часто любив їздив. Однією з його значущих робіт є картина «Базар у Косові», написана в 1974 році, що відображає колорит та традиції регіону. [45, 87с.]

Гебус-Баранцька Стефанія (1905 - 1985) - українська графік, заслужена художниця УРСР з 1972 року. Мисткиня навчалася у школі О. Новаківського. Майже щороку вона відвідувала Гуцульщину, зокрема Косів і Космач. У її творчому доробку є численні роботи, серед яких «Господарі Карпат» (1969–1975), «Легенда про троїсту музику» (1967), а також «Вівчар», «Косівські гончарі» та «Гуцульське весілля». [45, 83с.]

Варто також ще раз згадати подружжя Сагайдачних, Зою та Євгена, що займали важливе місце у творення мистецького-культурного життя тогочасної Косівщини. Вони працювало в тандемі, підтримуючи одне одного та часто об'єднуючи свої зусилля у створенні спільних проектів, були частиною мистецької спільноти, яка підтримувала і зберігала народні традиції на тлі не легких політичних та соціальних змін у радянському суспільстві. Зоя та Євген Сагайдачні, сформовані у дорадянський період, завжди зберігали в собі приховану, але непохитну точку опори, що підтримувала їхню гідність і

допомагала уникати конформізму в умовах радянської дійсності. Вони почали активно досліджувати й відкривати для себе Гуцульщину, збираючи вироби народних майстрів та предмети побутового вжитку. Те, що не вдалося придбати, замальовували, фіксуючи автентичність і красу регіону в своїх ескізах та творчих роботах.

У середині 1950-х років Євген Сагайдачний разом із бойчукістами, Сергієм Колосом із Києва та Охрімом Кравченком зі Львова, організував виїзди на пленери, де вони малювали мальовничі краєвиди сіл Яворова, Брусного, Ясенова, Річки, Города та Пістиня. На відміну від львівських художників з кола Романа Сельського та Григорія Смольського, які віддавали перевагу пленерам у Дземброні та Космачі, започаткованим ще Карлом Сіхульським, Сагайдачний звертав більше уваги на менш відомі, але не менш вражаючі місця. Особливо любив Косівський ярмарок, який художник відвідував щотижня. Там він робив натурні зарисовки гуцулів, а також замальовував домашніх тварин, яких приводили на торг. Захоплювався малюванням настільки сильним, що навіть узимку він продовжував працювати на ярмарку, незважаючи на холод. Творчі здобутки Євгена Сагайдачного стали значним внеском в українське мистецтво першої половини XX століття. Його роботи увійшли до золотого фонду національної спадщини, збагачуючи українську художню традицію своєю автентичністю та майстерністю. [33]

Протягом 1950-1980-х років Косівський інститут, спочатку відомий як художньо-промислове училище, зазнав значних змін у своєму розвитку. Після закінчення війни управління училищем спочатку перебрав Володимир Гуз, а з 1945 до 1963 року директором був мистецтвознавець Олексій Соломченко, який також був членом Національної спілки художників України. У 1946 році відбувся перший випуск училища, на якому навчалося 10 учнів. На жаль, у 1940-50-х були ліквідовані відділення килимарства, ткацтва і вишивки. Підготовка спеціалістів проводилася тільки за напрямком художня обробка дерева, а нова спеціалізація — художня кераміка — з'явилася лише в 1959 році.

У 1960-70-х роках, коли директорами були Ю.О. Касьяненко та Г.Я. Кива, було розширено напрямки фахової підготовки спеціалістів .У 1965 році відкрилось відділення художньої обробки шкіри, а в 1967 — художньої обробки металу. Наприкінці 1970-х років розпочалося будівництво нового комплексу навчальних приміщень технікуму, що включали навчальні та житлові корпуси, майстерні й підсобні приміщення. У цей період викладацький колектив поповнився молодими, талановитими та висококваліфікованими випускниками Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва і Київського художнього інституту, серед яких були , Г.М. Колос , І.В. Андрійканич, , А.М. Калитко, В.Ф. Бойчук ,М.Ф. Салига та інші.

У 1980-х роках, під керівництвом директора Сусака К.Р., завершилося формування матеріальної бази навчального закладу, до навчального процесу були введені виробничі та етнографічні практики, а також закладено основи науково-дослідницької діяльності. Косівська мистецька школа одна з перших в Україні отримала статус коледжу з правом випуску бакалаврів у 1988 році. Та завдяки наполегливості директора Сусака К.Р. вдалося відновити відділи художнього ткацтва та художньої вишивки, а також моделювання одягу у 1989 році, а в 1990 році була відкрита спеціалізація художньо-декоративний розпис. [20]

Ідею створення музею в Косові висловлював ще до Першої світової війни вчитель та етнограф Олекса Іванчук, проте вона так і не була здійсненна. Музей у Косові був відкритий лише 28 листопада 1970 року на Москалівці, в приміщенні колишньої церкви святого Василя. Експозиція базувалася на зібраній колекції подружжя Сагайдачних. У 1990 році музей було перенесено до нової будівлі на майдані Незалежності, що має площу близько 500 кв.м. На цей час там було зібрано близько трьох тисяч експонатів. Зараз музей є філією Коломийського музею під назвою Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини.

В урочищі "Три сосни" у Косові кілька років існував музей-скансен, туди були перенесені різні будівлі, зокрема, хата родини Шкрібляків з Плоского в

Яворові. Музей відкрили у 1971 році, і він функціонував допоки у 1974 році не згорів через й через відсутність фінансування відновлення його закрили. Директорами музею були Петро Сорохан, а згодом — Юрій Джуранюк. Значний внесок зробили Зоя Сагайдачна, Галина Кива і Леонід Дударенко. Музей набув популярності, щорічно приймаючи тисячі туристів.

28 січня 1967 року в колишньому австрійському старостві, що згодом стало лісництвом, відкрився меморіальний музей Михайла Павлика, який був добре облаштований і містив велику кількість експонатів. Однак через кілька років його довелося переносити у різні приміщення, через що згодом закрили. Залишки експонатів були передані до Музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини.

У 1956 році відомий майстер різьблення Іван Павлик заснував перший приватний музей у Косові, де значною частиною експонатів були його роботи. У музеї були представлені культові предмети, такі як кіоти, хрести, репіги, патериці, а також рамки, шкатулки та декоративні тарелі.

Родина Корнелюків відчинила свої двері відвідувачам, створивши музей у 1988 році. Для його створення Микола Корнелюк придбав дерев'яний будинок у Перехресному, перевіз, склав та відновив. Музей займає площу 200 кв.м. і налічує близько тисячі експонатів, серед яких народний одяг, торби, взуття, крайки, головні убори, кераміка, прикраси з бісеру й інше.

Ще у Косові існує й існував музей, який формально називається навчальним кабінетом. Він функціонує у Косівському державному інституті. Музей є життям й результатом тривалої праці мистецтвознавця Олексія Соломченка, який заснував його в 1945 році і продовжував поповнювати до своєї смерті 2002 року. У музеї представленні експонати усіх видів народного мистецтва, творів знаменитих митців та студентів. [46, 323-329с.]

Важливою подією культурно-мистецького розвитку Косівського регіону стало створення організацій. Першими членами Спілки художників у Косові (ще без приставки "Національна") були відомі різьбярі, зокрема Микола Кіщук з Річки, також Микола Тимків, Василь Кабин, Микола Кабин, і Михайло

Бернацький. Вони належали до обласного відділення спілки. З 1950 року у Косові почав діяти уповноважений Спілки, керівник місцевої філії – різьбяр Микола Тимків, який виконував ці обов'язки до 1957 року.

У 1957 році сталася важлива подія: Станіславське обласне відділення Спілки художників, зберігши свою назву, перемістило центр діяльності до Косова, оскільки кількість членів у районі перевищила їх кількість у самому Станіславі(нині Івано-Франківськ) та в усіх районах області. Першим головою косівського відділення став Микола Тимків, якого згодом, у 1963 році, змінив Микола Кіщук.

У 1958 році при місцевій спілці було засновано художньо-виробничі майстерні, першим хто організував проект був Іван Смолянець, відомий майстер художньої обробки дерева, що походив з Черкаської області.

У ХВК працювали такі майстри, як Михайло Бернацький , Іван Балагурак, Василь Довбенчук, Ольга Горбова, Дмитро Гавриш, Петро Горбовий, Роман Горбовий, Йосип Джуранюк, Іван Грималюк, Юрій Ілюк, Остап Романів , Дмитро Лучук, Остап Романів, а також живописці Микола Варення, Іван Добринов, Геннадій Малявський та багато інших. ХВК постійно розширювався та розвивався, стаючи однією з головних атракцій Косова. Гості міста та туристи відвідували її наче музей, спостерігаючи за роботою гончарів, різьбярів та ткачів. Їхня відданість мистецтву викликали щире захоплення, а їхні творіння вражали своєю художньою довершеністю. Тут відчувалася справжня гармонія праці й краси, митці були глибоко віддані своїй справі. Учасники спілки активно брали участь у різноманітних виставках, щорічних заходах, що було частиною Гуцульських фестивалів. Організовували персональні виставки, інколи отримували замовлення з-за кордону. У своїй діяльності митці покладались виключно на власні сили. [46, 319-323с.)]

В період 50-80-х років ХХ століття Косівський регіон став важливим центром культурного й мистецького розвитку Західної України, зокрема завдяки активному відродженню та модернізації традиційних ремесел. Різьбярство, килимарство, гончарство, та інші народні промисли досягли рівня

майстерності та знайшли нові форми вираження в контексті сучасних запитів. Активніше почало розвиватись образотворче мистецтво, виникає явище як створення приватних музеїв мистецтв, а також різних художніх організацій. Майстри цього періоду зберегли автентичні техніки й орнаменти та творчо переосмислили їх. Художники намагались зберегти цю українську неповторність, не піддаючись утиску влади. Внесок косівських майстрів у культурну спадщину продовжує жити, залишаючи глибокий слід у мистецькій історії України.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ КОСІВЩИНИ КІНЦЯ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.

3.1 Образотворче мистецтво регіону.

Сучасне образотворче мистецтво Косівського регіону представляє унікальне поєднання традиційного та нового. Художники, натхненні багатою культурною спадщиною, створюють яскраві твори в жанрах живопису, графіки, скульптури й іконопису. Особлива увага приділяється духовним темам, природі та колоритності гуцульського краю. В більшості серед художніх робіт прослідковується саме живопис. Художники-живописці надихаються живою місцевою природою та славним колоритом. Місто Косів є важливим центром мистецького життя Гуцульщини. Багато художників працюють там сьогодні, одні з яких є і педагогами, що викладають у Косівському інституті ПДМ ЛНАМ.

Чарівна місцевість, її гори та полонини надихають місцевих творців. Живописні краєвиди з'являються на полотнах. Художники створюють унікальні твори, де відображають красу та самобутність Косівщини, культуру та побут гуцулів.

Володимир Гуменюк – художник, педагог, та член Національної спілки художників України (1990). Малювання - це найбільша любов художника. Твори митця вирізняються неймовірною експресією та звучанням кольору, а ще – використанням білих відтінків, за що раніше навіть критикували. У 2012 році Володимир Гуменюк пережив важкий інсульт, після якого втратив можливість користуватися правою рукою, вона паралізувалась. Однак, не зважаючи на це, завдяки його надзвичайній силі волі та пристрасті до творчості, він поступово навчився малювати лівою рукою.

Народився Гуменюк Володимир Петрович 29 липня 1954 року в селі Сохужинці Хмельницької області. Навчався у Одеському педагогічному інституті та закінчив у 1983 році. Цього ж року розпочав працювати викладачем живопису у Косівському інституті прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ, де працював викладачем живопису. Важливою подією було те, що

Володимир Гуменюк став одним із засновників відділу художнього розпису, який з 1990 року зосередився на пошуку національних форм у монументальному мистецтві. З перших днів формування відділу, художник-педагог взяв курс на впровадження і відродження ідей Михайла Бойчука у малярстві, що дало розвитку монументально-національній лінії у Косівському мистецькому закладі. Тодішні студенти Володимира Гуменюка й до нині тепло відгукуються про викладача. Справді хороший педагог, допомагав пізнати мистецтво кожному із своїх учнів, зараз серед них є багато знаних сильних митців. Вони стверджують, що творчість Володимира Гуменюка наче життєдайний потік, а його позитивні емоції справді надихають та заряджають інших.

З 1987 року митець бере участь у різних виставкових проектах. Серед яких його персональні виставки в Києві (1990), Косові (1998), Чернівцях (2000) та Івано-Франківську (2000, 2016). Його роботи зберігаються в Івано-Франківському художньому музеї, Художньому музеї факультету мистецтв Криворізького педагогічного університету та в приватних збірках. Також виставлявся у багатьох спільних виставкових проектах. У 2015 році відкрилась виставка Володимира Гуменюка та його доньки Тетяни - "Камертони душі" у музеї мистецтва Прикарпаття. Де було представлено близько 80 робіт різних періодів художника. Варто згадати про "Третя виставка випускників", що відбулась у 2019 році, та цьогорічну виставку 2024 року "35 років йдемо одною дорогою", де були представлені роботи Володимира Гуменюка разом із своїми колишніми студентами в Косівському музеї народного мистецтва і побуту Гуцульщини. Також, картини пана Гуменюка зараз вже понад рік виставляються у художньому просторі Чикаго.

Володимир Гуменюк стає справді значною фігурою в українському живописі, новатором, що глибоко пов'язаним з народною національною культурою, сакральним. Він створює унікальний стиль малярства, який поєднує монументалізоване узагальнення форми з детально проробленими елементами композиції, гармонійно поєднуючи геометризовані та плавні лінії. Колір у його

роботах лаконічний і декоративний, а художні образи мають лірико-етнічне звучання (рис. 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4).

Одні з основних творів митця є «Дівчина з калиною» , «Осінній натюрморт», (обидва – 1989), «Прометей» (1997) , «Говерла» (1996), «Семи-Яр» (1999), «Олесь Бердник» (2001) , «Сіяч» (2000). Завше намагається передати акцент на колір. В творах присутня особиста глибока філософія, яку не кожен зрозуміє. Вікритість і чистість живопису вражає. Працює зазвичай темперою на картоні чи полотні. Предметність у творчості Гуменюка полягає не в простому відтворенні зовнішнього вигляду речей, а у виявленні певної першооснови, на якій будується його індивідуальний стиль. Це може бути навіть абстрактне зображення, що не має прямого зв'язку з реальними предметами (рис. 3.1.5, 3.1.6, 3.1.7, 3.1.8).

Гуменюк Володимир після інсульту (2012 року) написав більше десятка картин. Писав лівою рукою. Кожна робота сповнена позитивом та якимось світлом – особливим, яскравим, життєдайним. Його мистецтво значно змінилось, якщо чистий колір, техніка, відмінна композиція залишаються – то сюжети змінились. Багато сакральності у нових картинах, вічності, картини вражають та перехоплюють, справді відчувається щось надзвичайно духовне. Енергія цих творів не спрямована назовні, а вглиб — до внутрішнього, до суті самого життя. У сюжетах зустрічаються такі образи як планета Земля у синьо жовтих кольорах, Сонце, щось що спрямоване до космосу, можливо до іншого життя, чи до вічності, споглядаючи – відгукується щось кожному своє. Це малярство не намагається передати миттєвий момент, воно спрямоване за межі видимого, в нескінченність, і сама композиція твору веде тебе кудись туди.

Творчість Володимира Гуменюка керується не лише зовнішньою видимістю, але й прагненням вдосконалювати форму, щоб віднайти глибше розуміння змісту, що стоїть за зовнішнім виглядом. Він шукає не лише красу, але й суть кожного елемента, що його оточує, і його мистецтво стає вираженням внутрішньої гармонії. Роботи створенні після 2012 року лівою рукою, можна віднести до його пізньої творчості, оскільки роботи справді

різняться. За цей час він уже завершив дев'ятнадцятий альбом ескізів для майбутніх творів на полотні, що складається з понад 900 ретельно виконаних рисунків, що не повторюються. Створюючи ескізи художник не використовує гумку, бере і просто малює потоком, наче життєдайна художня сила ллється на папір. Завдяки неймовірним зусиллям волі, терпіння та наполегливої праці, а головне жаги до творчості художник продовжує створювати унікальні речі. Картини відзначається чіткістю та місткістю елементів, яких на полотні досить багато. Його роботи мають насичені, піднесені кольорові акценти, відкритий жовтий та синій переважають, також є рожеві, білі, помаранчеві й інші, що надають кожному твору влучності. (рис. 3.1.14, 3.1.15, 3.1.16). Хоча ці твори невеликі за форматом, вони несуть у собі глибоку монументальність. Кожен предмет, форма, колористичне рішення набувають важливості та значущості, перетворюючись на вирази великих явищ, містичність, та відчуття духовності. Останнім часом у його снах з'являється безмежний потік світла, що уособлює асоціативний образ воїнів, які щодня віддають своє молоде життя за Перемогу України. У своїх роботах Володимир Гуменюк збільшив формат та додав динамізму, завдяки чому простір на картині - жива енергія (рис. 3.1.13).

Роботи Володимира Гуменюка справді визнають, вони зачаровують своєю світлою сонячною гамою, а присутність білого додає чистоти створеним образам. Уся його творчість, а особливо зараз, пройнята духом, дуже українським, сильним і вічним (рис. 3.1.9, 3.1.10, 3.1.11, 3.1.12).

Анатолій Калитко – майстер живопису, художник-педагог, він майстерно створює як і пейзажі так і портрети. Багато картин написано про славних людей краю. Викладач Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ, доцент кафедри образотворчого мистецтва та академічних дисциплін. Член Національної спілки художників України з 2002 року.

Анатолій Михайлович Калитко народився 13 липня 1942 року в селі Оринин Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Мистецьку освіту здобув у Київському державному художньому інституті (сьогодні — Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури). Під час літніх

плернерних практик, митець побував у Карпатах де щиро закохався у місцевість. У 1971 році розпочав роботу в Косівський технікум народних художніх промислів ім. Василя Касіяна, де продовжив свій творчий та професійний розвиток.

Як художник-живописець, Анатолій Калитко, працює у руслі тяжіння власних езотеричних знань, набутих через дотримання звичаїв роду, сім'ї, навколишнього буття, де він виростав та формував свій світогляд. Не дивно що в портретній галереї митця вагоме місце відводиться рідним – це портрети матері, дружини, батька, доньок, внуків, тощо. Його творчість переплітається із роздумами про пережите особисте життя та рідних. Прослідковується взаємоповага та любов до роду. Художник є представником реалістичної школи живопису. Працює у жанрах пейзаж, портрет та натюрморт проте пріоритетність надає пейзажному малярству. Переважну більшість робіт виконано в техніці олійного живопису (рис. 3.1.17, 3.1.18, 3.1.19). Мова художника зрозуміла і доступна. Надихаючись гірської природою, найбільше малює Карпатські краєвиди. Створені роботи приваблюють експресивністю, багатим колоритом, виконані із щирою любов'ю до рідної землі. Завжди обирає характерні, переконливі природні мотиви, його приваблюють зелене розмаїття весни, золото осені, буйні водоспади та річки, вічнозелені смеріки. До прикладу робота написана у 2012 році “Бабине літо” (олія, полотно, розмір 60x80) (рис. 3.1.20). Зображення панорамне, присутня відкрита багатопланова композиція, немає чіткого поділу, один план плавно переходить у інший. Темні тіні свідчать про сонячний день, чергування теплих та холодних відтінків об'єднуються у цілісну композицію (рис. 3.1.21).

Протягом власної творчої діяльності Анатолія Калитка, було проведено понад двадцять п'ять персональних виставок у залах Івано-Франківська, Косова, Коломиї, Києва, Кам'янець-Подільського, США, тощо (рис. 3.1.22).

Творчість сучасного українського живописця є продовження реалістичних традицій, що найповніше виявляє індивідуальність у пейзажах, портретах та натюрмортах.

Яскравим представником Косівського краю, художником-скульптором є Василь Дутка, член Національної спілки художників України (2009), Заслужений художник України (2019). Майстерність як художника проявляється у неймовірній різноманітності технік та стилів, сміливо експериментує з кольором, фактурою і композицією. Твори привертають увагу своєю глибиною, художник поєднує у своїх роботах елементи реалізму, експресіонізму та абстракціонізму.

Василь Якович Дутка народився 6 березня 1965 року в селі Миколаївка Бучацького району Тернопільської області. Навчався у Косівському технікуму народних художніх промислів імені Василя Касіяна. Згодом у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва (нині Львівська Національна Академія Мистецтв). З 1993 році працює викладачем у Косівському училищі ПДМ ім. В.І. Касіяна, з 2000 року у Косівському інституті ПДМ ЛНАМ. Викладач, доцент кафедри образотворчого мистецтва та академічних дисциплін.

Полотна різножанрові, пізнавальні своєю живописною манерою, об'єднані темою відображення українських традиційних надбань. На прикладі творів «Космацька красуня», «Гуцульське весілля», «Колядники у Криворівні» відчуваємо колорит гуцульського краю, самобутність звичаїв та обрядів, сильний дух культури (рис. 3.1.28, 3.1.25, 3.1.23). Художник вдалим чином передає світлі та насичені кольори, вміло передає реалістичні деталі обличчя, вдало використовує гру світла та тіней, що надає роботі глибини. Манера живописця цікава, зазвичай працює рішучими широкими мазками, що інколи схожі на сліди пальців скульптора що працює на глиняній основі (рис. 3.1.24, 3.1.26, 3.1.27).

Василь Дудка - учасник числених виставок у Косові, Івано-Франківську, Львові, Києві, Польщі, Франції. Художник-педагог, що віддає своє життя служінню мистецтву та навчанню інших. Його творчість – яскравий колорит емоцій, фактур та образів, що створюють вражаючий мистецький світ.

Роман Лучук – живописець, майстер художнього оброблення шкіри та дерева, дизайнер, викладач. Самобутній талановитий художник кольору та настрою.

Лучук Роман Дмитрович народився 7 лютого 1970 року в м. Косів Івано-Франківської області. Закінчив Косівський технікум прикладного та декоративного мистецтва ім. В. Касіяна та згодом Львівську національну академію мистецтв (1995). Живе і працює у Косові в галузі декоративно-прикладного мистецтва, дизайну інтер'єрів та малярства. Роман Лучук відомий як талановитий художник із унікальним експресивним стилем (рис. 3.1.29, 3.1.30). Понад 12 років він активно створює картини, хоча любов до живопису, особливо пейзажного, з'явилася ще в дитинстві. Називають його «художником кольору та настрою, адже картини справді викликають спектр емоцій. Зазвичай митець не працює в майстерні, усі пейзажі – створені під час мистецьких пленерів. Надихається природою та передає усю цю красу на полотно крізь власні відчуття й світобачення. Чистий відкритий яскравий колір, емоційність та динамічність робіт зачаровує. Хоч роботи – пейзажні, художник мало використовує зелений колір, вирізняються червоні барви (рис. 3.1.31, 3.1.32).

Роман Лучук є учасником багатьох обласних та міжнародних виставок, пленерів, етнофестивалів. Митець зазначає, що всі картини для нього дорогі, адже пов'язані з певною подією та емоцією. Вибирається в мальовничі місцини з мольбертом та фарбами. Найбільше його надихає рідний Косів. У праці художник керується єдиним принципом : «Бути правдивим». Цього ж вимагає і від своїх учнів. Стверджує, що Косівська школа малярства нині лише формується. Втім, має велике майбутнє [19], (рис. 3.1.33, 3.1.34).

Таїсія Віталіївна Гніздюк (дівоче прізвище – Кабин) – художниця і викладачка. Народилася 11 листопада 1997 року на Косівщині в селі Смодна. Завершила навчання у Косівському коледжі, далі здобула ступінь бакалавра та магістра в Косівському інституті, а також магістратуру в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича. Нині працює в коледжі у Косові, викладає академічний рисунок та навчається на доктора філософії в

Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника. Її особиста творчість зосереджена на реалістичних портретах, виконані з майстерністю та увагою до характеру персонажів. Творчість Таїсії Гніздюк має важливе місце на мистецькій мапі Косівщини. Особливістю її робіт є увага до людей різних культур та етнічних груп, що відзначає її в сучасному українському мистецтві. Вона вміло використовує насичені кольори та створює виразні художні образи. Окрім власної творчості, Таїсія добре проявляє себе як талановита молода викладачка. Перша персональна виставка Таїсії Гніздюк відбулася у 2019 році в Чернівцях, а далі у 2023 році у Косові, де були представлені її графічні роботи, живопис та цифрові ілюстрації [38], (рис. 3.1.35, 3.1.36).

Перегінець Василь Іванович — художник, педагог і кераміст, що народився 12 травня 1966 року у селі Новиця Калуського району. У 1986 році завершив навчання в Косівському технікумі ім. В. Касіяна, а далі навчався у Львівській національній академії мистецтв. З 1995 року пан Василь викладає рисунок і живопис у Косівському коледжі на відділенні художнього розпису, а з 2000 року у Косівському інституті. Перегінець Василь працює з різними матеріалами у сфері станкового живопису та кераміки. В живописі він активно шукає нові форми, прагне до національності в своїх образах та темах.

Василь Перегінець є учасником виставок різного рівня. Залучався до проектів як в Україні так і за кордоном, зокрема в Німеччині. Персональні виставки відбулись у Музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття у 2006 році, у Музейно-виставковому центрі у Калуші – 2017 рік, Івано-Франківському художньому музеї у 2017 році та в Музеї етнографії та в Яремчі у 2020 році. Мистецькі твори Василя Перегінця зберігаються у приватних колекціях в Україні, Німеччині, Польщі, Франції та Китаї [27], (рис. 3.1.37, 3.1.38).

Олег Олексійович Слободян — мистець, викладач, науковець, дослідник, фотомитець, поет і автор власних пісень. Народився у 1947 році у селі Вигода Хмельницької області та помер цього 2024 року у Косові. Олег Слободян завершив навчання в Косівському технікумі народних та Київському

державному художньому інституті .Далі працював у Косівському інституті ЛНАМ. Він органічно поєднував свої таланти, від наукової до мистецької діяльності. Олег Слободян активно жив своє мистецьке життя, досліджуючи свою творчість він творив живопис, витинанки, фотомистецтво. Його роботи вдало об'єднують традиції українського мистецтва та сучасність власного бачення. Його мандрівки Карпатами та спілкування з майстрами дають глибоке пізнання природи що спостерігається у його картинах. Тут поєднуються кольори та емоції, а його фото зображають сучасну гуцульську культуру і живі особистості. Олег Слободян у своїй творчості створив унікальний простір який глибоко пов'язаний із українською культурою[22], (рис. 3.1.39, 3.1.40).

Василь Бойчук — художник, викладач, майстер живопису. Народився 15 листопада 1942 року в селі Ганьківці Івано-Франківської області. Навчався у Чернівецькому художньо-ремісничому училищі, а у 1967 році він вступив до Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Після завершення отримав запрошення на роботу у Косівському училищі а згодом і у Косівському інституті ЛНАМ, де викладав рисунок та живопис.

Василь Бойчук — майстер карпатського пейзажу, його творчість глибоко пов'язана із природою Карпатських гір. Світлі чисті реалістичні пейзажі – один з основних жанрів його живопису, в чому він справді сильний і унікальний. Роботи Василя Бойчука були представлені на різних колективних виставках, зокрема у Косові, Львові, Стрию, Києві й інших. А також персональних, одна із яких «Краса Карпатських гір» до 70-річчя художника у 2012 році, де було представлено близько 42 роботи (рис. 3.1.41, 3.1.42).

Окрім пейзажів, художник долучався до сакральної тематики, робив розписи церков, зокрема у своєму селі Ганьківці у 1993 році, а також й створив численні ікони для храмів Карпатського регіону.

Сьогодні художник перебуває на своєму заслуженому відпочинку - творить картини у задоволення, а по суботах його можна зустріти на Косівському базарі. [34]

У загальному контексті сучасне образотворче мистецтво Косівщини характеризується високим рівнем майстерності та збереженням традицій, відчувається глибинний зв'язок із природою та культурою гуцульської традиції. Більшість художників у краї були чи є викладачами Косівського інституту чи мистецького коледжу. Живопис є найпоширенішим серед митців, він зачаровує своєю яскравістю та прагненням до життя. Природа надихає творців, що виливається на полотна. Більшість робіт це натхненні пейзажі. Також однією із найпопулярніших образів є різні сюжети зображення гуцулів у традиційних строях. Дослідження живописних робіт представлених митців дає розуміння мистецтва Косівського регіону в цілому.

3.2 Декоративно – прикладне мистецтво Косівщини.

Сучасне декоративне мистецтво Косівщини відроджується, відображаючи живий дух регіону та зберігаючи глибинні традиції. Особливо це стало відчутно в умовах війни, коли українська культура набуває все більш популярності та гордості. Останні роки попит на гуцульське ще більш зріс. Місцеві майстри активно творять нові роботи, експериментуючи з формами та матеріалами. Особливо це відчутно серед молоді, де на інтернет джерелах шириться тренд традиційного гуцульського. Це мистецтво резонує із загальноукраїнським прагненням зберегти і поширити національну традицію та водночас залишається відкритим до експерименту.

Сучасна косівська кераміка переживає період активного розвитку, поєднуючи традиційні техніки з авторськими елементами та новітніми підходами, проте зберігаючи основу класики. Це дозволяє створювати унікальні вироби, що відповідають актуальним вимогам споживачів і зберігають глибокий зв'язок із гуцульською культурою. Важливою подією в історії косівської кераміки стало її внесення до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО у 2019 році, що підтверджує значення цього мистецтва для України.

Гончар Сергій Дутка здобув популярність не лише на Прикарпатті, а й по всій Україні. У своїй творчості він вірний традиціям косівської кераміки, але

завжди додає авторства, власного бачення, завдяки чому його роботи набувають сучасного вигляду.

Сергій Дутка – майстер кераміки, народився 20 квітня 1986 року в с.Лисці на Івано-Франківщині. Здобував освіту в Косівському училищі прикладного та декоративного мистецтва, а згодом у інституті КППМД ЛНАМ. У період 2009–2011 років працював викладачем на кафедрі художньої кераміки в Косові у мистецькому коледжі. Згодом перед Сергієм постав вибір, обрати шлях педагога чи повноцінно присвятити себе творчій діяльності. Якісно поєднувати цих два ремесла не завжди вдавалось, особливо коли вже є родина. Врешті майстер обрав шлях як митця, віддав перевагу власному розвитку, що дозволило йому більше експериментувати та досліджувати нові техніки.

Сергій Дутка не обмежується лише мальованою косівською керамікою, яка складає лише частину його творчої діяльності. Він належить до тих митців, які постійно прагнуть змін та шукають нові можливості для самовираження. Так у його творчість увійшло захоплення анімалістичною пластикою та різноманітними техніками.

Майстер розповідає, що колористика у косівській кераміці має свої нюанси. Хоч традиційні для неї кольори – зелений, жовтий і коричневий – можуть мати різні відтінки, та все ж існують певні обмеження. Знання про те, як саме мають виглядати ці кольори, є важливим для збереження традиції. Яскравий жовтий є неприйнятний, адже виглядає надто базарно. Жовтий у косівській кераміці має бути теплим і приглушеним, схожим на золотисту охру або мед. Зелений також має бути збалансованим – не надто теплим чи холодним, а коричневий не надто яскраво червонуватий. Збереження відчуття міри у кольорах – основний елемент традиції. В кінці 80-х і в 90-ті роки воно було частково втрачене, однак дякуючи таким майстрам, як Валентина Джуранюк, косівська кераміка сьогодні залишається цілісною і навіть отримала визнання ЮНЕСКО.

Раніше майстер Сергій Дутка працював у селі Рожнів на Косівщині. Зараз він разом із дружиною Мар'яною організував свою майстерню під назвою

“Горно” (gorno_dutka) у громадському просторі «Вільні», розташованому в Центрі Карпатської культури у Косові. Це місце стало новим осередком творчості, де подружжя створює кераміку, проводить культурні заходи. Такий місцевий артпростір, де проводяться як і фестивалі так і майстер-класи. У своїй роботі Сергій продовжує розвивати традиції косівської кераміки, поєднуючи їх із сучасними техніками та дизайном, що дозволяє створювати унікальні вироби. Завдяки постійним експериментам та активному залученню громади до своїх ініціатив, вони сприяють популяризації керамічного мистецтва та його відродженню в новому світлі. Наприклад, на стіні його майстерні можна побачити пічні кахлі, що є репліками кахлів ХІХ століття, створені майстром Олексою Бахматюком. Сергій виготовив ці кахлі в рамках проєкту «Піч для цісаря», і тепер вони виконують роль артінсталяції, яка підкреслює єдність стародавніх традицій та сучасного мистецтва (рис.3.2.1, 3.2.2., 3.2.3).

В даний час у майстерні «Горно» акцент зроблено на організації культурних заходів. У складні часи людям необхідні емоції, події, підтримка, мистецтво в цьому допомагає, а культура існує й під час війни. Як зазначає Сергій Дутка, мистецтво завжди залишається актуальним. Це також ефективний інструмент для збору донатів. Потреби армії залишаються невід’ємною частиною реальності. Тому важливо придумувати цікаві акції для збору коштів. Одним із прикладів є проєкт «Загартовані полум’ям», в рамках якого за донат у 2000 грн людям дарують керамічну фігурку воїна. Або ж організовують заходи з продажем квитків, які також слугують для збору коштів. Таким чином вдається підтримувати фінансування на дрони, автомобілі, засоби радіоелектронної боротьби та інші потреби військових. [51, 23, 24]

Майстерня родини Чорних, відома під назвою "Кераміка Косівська", у інстаграмі @gonchar.ceramics, була заснована подружжям Орестом та Марією Чорними разом із сином Миколою. Ця родина гончарів виготовляє традиційну косівську мальовану кераміку, вносячи в неї авторські елементи декорування. Створюють як класичні вироби, так і інноваційні авторські проєкти.

Кілька років тому родина Чорних відкрила кав'ярню, майстерню кераміки та кави GONCHAR (@gonchar.coffee) у центрі Косова. Там напої подають у керамічному посуді ручної роботи, що додає затишку й унікальності закладу. Крім цього, у кафе організована виставка авторської кераміки, а також простір для проведення гончарних майстер-класів [60], (рис. 3.2.4, 3.2.5).

Майстерню родини Троць було засновано подружжям Ігорем та Христиною Троць у 1997 році, а з 2016 року до команди приєдналася їхня донька Марія-Тереза. Протягом свого існування майстри досліджували різноманітні техніки, але на сьогодні найбільше зосереджені на косівській кераміці, експериментуючи з формами та оздобленням своїх виробів. У майстерні створюють естетично привабливі та теплі предмети, які можуть стати яскравим акцентом у будь-якому інтер'єрі. Асортимент виробів включає декоративний посуд, світильники, вазони, панно, набори мальованих плиток для облицювання стін і підсходинок, а також умивальники, прикрашені косівським розписом. Кожен виріб вражає оригінальністю та майстерністю виконання [60], (рис.3.2.6, 3.2.7).

Сучасне художнє ткацтво на Косівщині поєднує традиційні техніки з новими художніми підходами. GUSHKA — це український бренд, що спеціалізується на виробі з вовни, метою якого є збереження старовинних ремесел та популяризація українських традицій. Вироби виготовляються з натуральної вовни, яку отримують від овець, що пасуться на вільних просторах гір. Кожен виріб створюється вручну за допомогою старовинних ткацьких верстатів і з використанням давніх технологій, що зберегли традиції поколінь.

Олег Луканюк та Дарина Фурманюк заснували бренд Gushka у 2016 році в Косові, запросивши до команди місцеву ткалю Любов Рибенчук, яка успадкувала ремесло від родини. Разом вони розпочали справу, яка творила й творить те, чим є зараз GUSHKA.

Серед асортименту виробів — килими ручної роботи, панно, ліжники, пуфи, подушки, та традиційний одяг, кожен з яких несе в собі історію й виготовляється майстрами третіх, четвертих поколінь. Їхні предки займалися як

випасом овець, так і створенням тканих виробів на тих самих верстатах, що використовуються й сьогодні. Усі етапи виробництва, від підготовки вовни до виготовлення готових виробів, слідує давнім традиціям, що несе у собі велику цінність.

На сьогодні GUSHKA — це спільнота, що підтримує ремесло та культурну спадщину Карпат. Вироби є відображенням багатства української культури та природної краси цього регіону. Основними цінностями бренду є: відкритість та чесність; сімейність; екологічність; повага до майстерності, що передається від покоління до покоління.

GUSHKA — це не просто бренд, а втілення української традиційної майстерності, яка відроджує та передає культурну спадщину через сучасні вироби. [18], (рис. 3.2.8).

Оксана Зеновіївна Гордійчук, старша викладачка майстерні «Художній текстиль» Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Майстриня народилася 16 вересня в Косові. У 1986 році закінчила Косівський технікум народних художніх промислів, а у 1991 році – Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, де спеціалізувалася на художньому текстилі.

Свою кар'єру вона розпочала у Косівському музеї народного мистецтва та побуту Гуцульщини, а з 1994 року почала викладати у Косівському технікумі, нині – в інституті. Художниця активно бере участь у мистецьких виставках та зберігає давні техніки ткацтва та впроваджуючи нові сюжети, технології, особливо цікавиться регіональним килимарством. Оксана Гордійчук проводить дослідження історії косівського килимарства і є співзасновницею фестивалю традиційного строю «Лудине», що у м. Косів [25], (рис. 3.2.9, 3.2.10).

Різьба із космосу та про мистецтво родини Стринадюків відомо далеко й за Косовом. Родина різьбярів Стринадюків створює унікальні сучасно-старовинні різноманітні вироби, такі як орнаментальні ікони, картини, тарілки, копії гуцульських ручних хрестів, традиційні згарди та сучасні прикраси. Творча майстерня носить назву «Кока» (@kokainart, @kokawood)

Микола Стринадюк, відомий майстер гуцульської різьби, невтомно мандрує, черпаючи натхнення з навколишнього світу. Народився 23 березня 1962 року в місті Косові. З 1977 році навчався у Косівському технікуму народних художніх промислів на відділі художньої обробки дерева. Роботи Миколи Стринадюка представлені в приватних колекціях як в Україні, так і за кордоном, він є учасником численних регіональних, обласних та всеукраїнських виставок. З 2008 року - член Національної спілки художників України.(рис. 3.2.11, 3.2.12)

Майстерня Миколи Стринадюка наповнена славними роботами — від орнаментальних ікон до давніх гуцульських згارد. Тут, серед світлин весіль його діда та батька, він творить, втілюючи у своїх роботах енергію, яку черпає з родинної спадщини та місцевої культури. Важливою частиною творчості та спілкування Миколи Стринадюка зі світом є його життєрадісна натура, що найяскравіше проявляється в іронічному «альтер его» – «Кока». Микола, або «Кока», як його називають, постійно експериментує, поєднуючи традиційні гуцульські мотиви з сучасними формами. Завжди прагне відшукати нові ідеї, щоб кожен витвір був справді унікальним. В його творчості відчувається мелодія традицій, вишуканості та сучасності, близькості до природи, що відображає гуцульське різьбярство. Микола Стринадюк характеризує свої роботи як "сучасна старовина", трішки сучасного, трішки гуцульського, трішки експериментів.(рис. 3.2.13, 3.2.14, 3.2.15)

Справу батька продовжує син Богдан, який теж різьбить, проте здебільшого дрібні вироби. Його стиль помітно відрізняється від батьківського, майстер створює яскраві, орнаментовані роботи, насичені кольорами та формами. Богдан вважає, що життя серед гір безпосередньо впливає на його творчість, надихаючи на створення нових витворів. Допмагає родині й Ольга, дружина Миколи, яка розмальовує вироби і малює ікони на склі та дереві у вільний час, працюючи в напрямку наївного мистецтва. Мисткиня використовує яскраві кольори, вони є чисті та вільні.

Родина Стринадюків продовжує розвивати гуцульську різьбу, зберігаючи традиції та відкриваючи нові горизонти у мистецтві. [49, 7]

Мирослав Радиш - художник-різьбяр і педагог, що власною творчістю уособлює національну ідентичність через мистецьку традицію. З 1985 року презентує свої роботи на численних виставках в Україні, Німеччині, Польщі, його твори зберігаються у музеях, приватних колекціях в Україні, Німеччині, США і Канаді. Тарелі, мисники, боклаги, полички для писанок вирізняються філософським осмисленням гуцульського різьблення. Сакральна тематика є важливою у його творчості — серед робіт майстра можна знайти процесійні та ручні хрести, свічники, аналої, іконографічні роботи і кіоти (рис.3.2.16, 3.2.17). Мирослав Радиш також є викладачем у Косівському інституті ЛНАМ. В Косові, у власному домі він відкрив приватну галерею «ДЄДИК», де можна побачити його роботи й інші та відчутти живий дух гуцульського мистецтва. [60]

Майстерня «GonTa» стала яскравим прикладом інновацій у сучасному мистецтві Косівщини. Молодий різьбяр Тарас Ходан, зумів об'єднати традиційні техніки з авторським баченням, створюючи унікальні дерев'яні сумочки та прикраси. Його вироби випромінюють тепло, натуральне дерево веде до автентичності та одночасно є стильним та молодіжним аксесуаром. У майстерні виробляються й сережки, кулони, перстні. Сьогодні дерев'яні вироби бренду «GonTa» популярні у жінок на всіх континентах, а розвиток майстерні, зокрема завдяки допомозі його дружини Ілони, є прикладом того, як традиційне мистецтво можна вдало інтегрувати в сучасний світ моди. [60], (рис. 3.2.18)

Юрій Порох є талановитим дизайнером-модельєром та майстром виробів зі шкіри, який поєднує традиції гуцульського ремесла з сучасними естетичними рішеннями. Під особистим брендом Leatherwork, він виробляє гаманці, рюкзаки, ключниці, сумки, а також оригінальні чохла для ножів та сокир. Проте особливе місце в його творчості займають традиційні гуцульські череси, бакунтові пояси, тобівки які Юрій відтворює з глибокою повагою до автентичних методів оздоблення. Майстер використовує латунні, мельхіорові

та мідні прикраси, виготовлені вручну. Тісна співпраця з майстрами художньої обробки металу дозволяє Юрію створювати унікальні традиційні речі [60], (рис.3.2.19).

Марко Луканюк з Косова — майстер художнього оброблення металу, народився 24 квітня 1975 року. Він є одним із перших майстрів Косівщини, що активно відроджує прадавнє ковальство, спеціалізуючись на келефів і барток. Кожен виріб Луканюка можна вважати справжнім традиційним твором мистецтва, де переплітається історичність та сучасність. Його вироби несуть за собою модерність та водночас зберігають глибинне коріння в гуцульській культурі. Декор барток здійснюється за допомогою різних художніх технік, таких як насічки, травлення хлорним залізом, термічне вороніння та полірування. Різноманіття орнаментів надає кожному виробу виразної декоративної сили, підкреслюючи не лише естетичну, але й функціональну складову. Руків'я до барток виготовляються з твердих порід дерева, зокрема ясена, бука, явору або черешні, які обробляються конопляною олією чи воском для збереження їхньої природної краси та довговічності. (рис. 3.2.20)

Важливою частиною творчості є співпраця з дружиною, Надією Луканюк, яка допомагає в створенні орнаментальних переплетень. Її освіта в Косівському інституті, на відділі текстилю, дозволяє створювати орнаменти, які перегукуються з традиційними гуцульськими тканими й килимовими виробами. Також Марко Луканюк вдало впроваджує традиційні мотиви, він використовує різноманітні матеріали як мідь, латунь, мельхіор, що додає певного колориту. Майстер також здобув освіту в Косівській мистецькій школі. Його роботи є яскравим прикладом сучасного художнього металу. [47]

Сучасне декоративне мистецтво Косівщини – це результат взаємодії традиційних ремесел та нових підходів, стилів, переосмислення. Йде відродження та розвиток ткацтва, кераміки, ковальства. Все це особливо стає популярним під виглядом сучасних брендів, гуцульські речі стають справді модними широкій аудиторії. Окрім цього, зберігається художня цінність кераміки, різьбярства, вироби популярні в Україні і за межами. Косівщина

надалі залишається важливим осередком художньої творчості де зберігаються гірські традиції та виходять на новий вишукано осучаснений рівень.

3.3 Розвиток художньої освіти та музеїв у краї.

Мистецька освіта є важливою складовою творення культури. Упродовж років художні навчальні заклади різних рівнів виконують місію формування творчого середовища, де особлива увага приділяється збереженню та розвитку традиційного народного мистецтва. Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва — єдина в Україні мистецька школа з 140-річною історією, яка невинно транслює багаті народні традиції. Сьогодні Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ є сучасним вищим навчальним закладом, III рівня акредитації який є осередком для підготовки висококваліфікованих мистецьких кадрів. Випускники інституту розвиваються й продовжують свій шлях, популяризуючи художні традиції та впроваджуючи їх у сучасний контекст. Це стало важливою віхою в історії інституту. У структурі продовжує функціонувати коледж, який забезпечує підготовку фахівців зберігаючи традиції професійної освіти в галузі декоративно-прикладного мистецтва. До інституту вступають студенти із різних куточків України, особливо за час корона вірусу, а тепер повномасштабної війни. Інститут проводить підготовку фахівців 02 “Культура і мистецтво”. Тут пропонуються спеціальності: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», 022 «Дизайн», 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». У 2017 році було ліцензувано магістратуру - II рівень освітньої діяльності.

Косівська мистецька школа має багаті художні освітні традиції, займаючи провідне місце серед вищих художніх навчальних закладів України. Навчання у інституті впроваджується на основі гуцульського та українського національного мистецтва, адаптуючи до сучасності. Освітній заклад активно сприяє розвитку нових творчих напрямів та зберігає традицію. [28]

Музей Косівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва є важливим культурним осередком, що має багатий мистецький

фонд. Заснований О. Г. Соломченком, музей охоплює різні періоди та напрямки народного мистецтва Гуцульщини та нараховує понад три з половиною тисячі експонатів. Колекція включає не лише твори народних майстрів, але і дипломні роботи студентів, що демонструють етапи розвитку мистецької школи інституту. Мистецькі вироби, твори, що зберігаються в музеї, стали основою для створення понад 40 кінофільмів, що лише підтверджує значення музею. Це є важливим місцем для дослідження традиційного мистецтва, як серед молоді так і старшого покоління, що допомагає популяризації мистецької культури серед ширшої аудиторії.

Музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини в Косові є важливим культурним історико-мистецьким центром, оскільки саме тут зосереджувався розквіт та розвиток народних ремесел, що представляє багатогранну спадщину гуцульської традиції. Заснований у 1969 році як відділ Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, він став одним з основних осередків вивчення та збереження традиції регіону.

Музей має багату колекцію, яка налічує близько п'ять тисяч експонатів. Тут зібрані найкращі приклади народного мистецтва, різьбярство, гончарство, вишивка, художнє ткацтво, а також вироби з шкіри та металу. У колекції є роботи відомих майстрів, таких як О. Бахметюк, П. Цвілик, П. Баранюк, Ю. Шкрібляк та інші.

Музей удосконалюється й усучаснюється, у 2021 році відкрили оновлену залу – інтерактивний музей косівської кераміки, що справді вражає й дозволяє зрозуміти й поринути у всю суть цього мистецтва та традиції. Інші дві зали музею слугують для сучасних виставкових проєктів, де залучають митців не тільки з Косівщини а й з усієї України, а особливо – Івано Франківська.

Музей активно пропагує народне мистецтво через тематичні екскурсії та лекції, залучаючи учнів, студентів та просто туристів. А також сприяє науковому пізнанню та національному утвердженню, що дозволяє глибоко розуміти культурну спадщину України. [40]

Ще одним із найвідоміших музеїв Косова, без сумніву, є приватний музей родини Стринадюків, розташований на вулиці Грушевського 48, майже в центрі міста. У цьому просторі родина косівських різьбярів презентує свої унікальні витвори, серед яких орнаментальні ікони, картини, розписні тарілки, копії гуцульських хрестів ручної роботи, сучасні прикраси та традиційні згарди. Свою майстерню назвали «Кока». Відвідувачі з усього світу залишаються під сильним враженням від теплої прийоми пана Миколи Стринадюка та знайомства з творчістю його синів, Богдана і Захара. Поєднання різних мистецьких технік і унікальний підхід до гуцульської різьби надають творам родини Стринадюків особливої виразності, що справді вражає. [12]

Приватний музей ліжникарства та старожитностей родини Кіщуків, що розташований у їхній садибі в селі Яворів. Туристи приїжджають сюди, щоб познайомитися з чарівними довгошерстими вівцями, взяти участь у майстер-класах з ткання ліжників, та зробити яскраві фото та ближче познайомитися з традиційною культурою горян. Родина Кіщуків виготовляє овняні шапки, гуні, безрукавки, теплі капці, килими та ліжники. Тут зберігається старовинний ткацький верстат і раритетна прялка, якою колись користувалася бабуса Наталі. Ярослав, чоловік Натали, також володіє мистецтвом ткацтва і колекціонує старовинні речі, а їхні діти з любов'ю захоплюються родинною традицією. [44]

Музей гуцульських старожитностей Богдана Петричука, розташований у центрі села Бабин, що є добрим осередком автентичного мистецтва Гуцульщини. Він знаходиться за церквою та пам'ятником Тарасу Шевченку, неподалік центральної дороги. Богдан Петричук відзначає, що за останнє десятиліття відбулося відродження старовинних ремесел, майстри, вивчаючи колекційні та музейні зразки, відтворюють їх. Повертаються до таких традиційних технік, як ткацтво, вишивка, мосяжництво золотарство та вибійка. Його часто запрошують на майстер-класи та виставки, оскільки колекція музею надзвичайно багата й різноманітна. У Богдана Петричука є популярна сторінка в інстаграмі @petrychuk.bohdan, де можна побачити частину колекції музею. Саме тут знімали фільм «Спадок нації» про вишивані сорочки. Музей

відвідують студенти, туристи та дослідники з різних регіонів. Також цей музей особливо популярний серед інфлюенсерів народного українського вбрання, так як тут можна приміряти музейну збірку на собі.

Основу колекції складають артефакти з Косівського та Верховинського районів, доповнені рідкісними фотографіями. На стінах музею розміщені посуд, ікони, а під стелею — капелюхи, скрині лави, та інші предмети побуту. Одна зі стін зайнята вішаками з традиційним одягом: хустками, вишитими сорочками, поясами, кептарями, сердаками, гуглями. Колекція також включає книжки, прикраси, кераміку та інші предмети, що представляють культуру в більшості Гуцульщини. [16]

Приватний Музей сакрального мистецтва в Косові є ще однією цікавою локацією для поціновувачів гуцульської культури. У музеї представлена багата колекція старовинних гуцульських дерев'яних хрестів, декоративних тарілок, ікон, різьблених скринь, дзбанків і глечиків. Музей створений майстром і колекціонером Тарасом Стринадюком, який спеціалізується на реставрації гуцульських хрестів і ікон, вкладаючи свою працю та майстерність у збереження духовної спадщини цього регіону. Окрім старожитностей, які майстер збирає впродовж життя, він також реставрує сакральні дерев'яні вироби, повертаючи їм колишню велич.

Музей трьох поколінь у Косові є справді унікальним культурним осередком, який презентує багатство українського мистецтва та ремесел, переданого крізь покоління однієї родини. Музей заснували щоб зберегти та показати спадщину однієї родини, що розкриває історію трьох поколінь майстрів, які присвятили своє життя традиційним промислам, зокрема художній кераміці, ткацтву й різьбленню по дереву.

Розташований музей у мальовничій місцевості Косова серед Карпат, у ньому є декілька залів, де представлені ткані предмети, керамічні вироби та різьблені роботи, що відображають як давні, так і сучасні традиції. Вироби вражають майстерністю та розкривають художню глибину народного

мистецтва. Музей також проводить майстер-класи, що дозволяє відвідувачам на практиці спобувати та освоїти техніку ремесла, відчувати дух творчості.

Музей трьох поколінь став важливим місцем для збереження та популяризації українських традицій, привертаючи увагу як туристів, так і місцевих жителів, які цінують живу історію та прагнуть пізнати народну культуру. [42]

Художньо-етнографічний музей Михайла Струтинського.- це один із важливих культурно-мистецьких закладів Косівщини, автор якого ще із 1961 року збирає зразки народного мистецтва. Його колекція охоплює широкий спектр витворів: українську вишивку, твори живопису, предмети побуту Гуцульщини, сакральне мистецтво та інші елементи етнографічної спадщини. Сам Михайло Струтинський — багатогранна особистість, яка зберегла численні культурні артефакти. Музей розташований у Косівській школі мистецтв у двох великих залах та коридорі. Тут представлені роботи майстрів з Гуцульщини, Поділля, Покуття та Буковини. У колекції зберігається близько 10 тисяч вишиваних виробів із Івано-Франківської області, різного призначення, що відображають обрядові та побутові традиції регіону. [41]

Родинний музей кераміки Василя Стрипка, розташований у будинку самого майстра, демонструє унікальну колекцію його робіт у традиційному стилі. Тут представлені авторські різноманітні вироби з місцевої білої та червоної глини. Окрім експозиції, відвідувачі можуть завітати до майстерні пана Василя та спостерігати за процесом виготовлення кераміки. [50]

Приватний музей-садиба мистецтва родини Корнелюків, розташований у їхньому будинку, є результатом спільної роботи майстрів цієї династії, яка об'єднує кілька поколінь. Всі члени родини поділяють спільне бажання зберегти і передати нащадкам красу традиційної національної культури. Експозиція музею включає велику колекцію гуцульських головних уборів, , герданів вишитих рушників, керамічних тарелей, шкіряних сумок , топірців та інших побутових предметів. Музей складається з двоповерхової будівлі, в шести кімнатах якої розміщено понад 2 тисячі експонатів. Люди із різних

куточків світу навідуються до музею, щоб ознайомитися з його багатою експозицією та гуцульською традицією. [48]

У розвитку художньої освіти на Косівщині особливе місце займає Косівський інститут ЛНАМ та мистецький коледж. Це навчальний заклад з багатою історією, який зберігає традицію споконвічного мистецтва. Саме тут формується нове покоління майстрів, яке продовжує створювати художні витвори. Музеї регіону активно сприяють популяризації народної культури надаючи можливість молодим митцям, туристам і дослідникам занурюватися в історичний контекст, здобути натхнення що необхідне для творчого розвитку.

3.4 Мистецькі фестивалі, пленери, резиденції Косівщини.

Мистецькі фестивалі, пленери та резиденції на Косівщині є важливою частиною культурного мистецького життя регіону. Ці заходи об'єднують митців різних поколінь, спеціальностей, а також залучають людей із різних куточків України та за кордону, дають простір для спільної роботи чи обміну досвідом. Фестивалі залучають різних людей та ближче знайомлять із мистецтвом. Резиденції, у свою чергу, допомагають молодим митцям реалізовувати проекти, підтримуючи їх на шляху творчого розвитку та втілення нових ідей. Усе це формує певний вплив на формування мистецької спільноти Косівського регіону.

Фестивалі Косівщини — це важливий культурний феномен мистецького життя. Вони відображають творчий потенціал регіону, та допомагають поширити власну культуру. Наприклад такий захід, як щорічний фестиваль "Мальований дзбаник" популяризує косівську мальовану кераміку, як унікальний феномен явища в українській культурі.

Ще одним популярним фестивалем є «Лудине», що демонструє розмаїття народного строю на Гуцульщині. Метою є поширення традиції серед молоді. Багатогранні вміння майстрів, демонструють унікальність та багатогранність культури. Фестиваль привертає увагу молоді до автентичного одягу, а також з легкістю доводить туристам та гостям, що Косів — це найбільший центр прикладного мистецтва у Карпатах.

Пленерна діяльність у Косові продовжує розвиватись, вона сприяє творчому зростанню художників, досвіду й натхненню, а мальовничі околиці Косівського регіону тільки цьому сприяють. У жовтні 2018 року на базі Косівського інституту ЛНАМ відбувся регіональний пленер з живопису, який залучив студентів вищих мистецьких навчальних закладів із різних куточків України. Це важлива подія для студентів та викладачів. Такий пленер є місцем обміну досвіду та розвитку творчих навичок у реальних умовах природи. Завдяки такій ініціативі, студенти вдосконалили техніку живопису, досліджували природні пейзажі Карпат, а також знайомились із багатою культурою краю.

Загалом на Косівщині кожного року за традицією приїздять митці на планери та малюють. Наприклад у 2018 році у Прокуракові пройшов зимовий пленер. Художники надихаються природою та замальовують її на полотнах. Мальовничість Косівщини зачаровує, й сюди з'їжджаються митці навіть із далеких областей. Одним із популярних пленерних містечок залишається Космач, як було і у давнину.

Хата-Майстерня є чудовим простором для натхнення. Розташована садиба у мальовничій гірській місцевості села Бабин що на Косівщині, де проводяться різні освітні та мистецькі проєкти. Це місце занурення в природу, що дає атмосферу творчих досліджень. У співпраці з Асортиментною кімнатою з Івано-Франківська було організовано кілька резиденцій, присвячених актуальним темам сьогодні у воєнний час.

Міжнародна резиденція "Периферії", що відбулася з 8 по 30 серпня 2023 року у Хаті-Майстерні, об'єднала учасників з різних куточків географії, що досліджували теми ідей децентралізації, гуманізму та міждисциплінарності. Заперечення ідеї центру та периферії, створюючи відкриту та гнучку програму, яка надавала учасникам простір для експерименту та досліджень, давало учасникам більше вільності без герметизму. Митці зібралися в одному місці, утворивши тимчасову спільноту для взаємодії. Резиденція стала точкою перетину та віддиху, де учасники мали можливість замислитися над подіями

минулого, осмислити сучасні виклики і спробувати побачити обриси майбутнього. Від учасників не вимагали завершених результатів, а скоріше запрошували їх до відкритих рефлексій чи відпочинку, спільної роботи. Також тема резиденційної практики зосереджувалась навколо питань існування периферії війни та можливості існування території людини де зустрічається мистецтво і катастрофа.[3]

Ще один мистецький резиденційний проект відбувся з 26 грудня 2022 року по 8 січня 2023 року, організований Асортиментною кімнаою спільно з «Іншою Освітою» під назвою «Коли оповідь було перервано?» у Хаті-Майстерні. Резиденція об'єднала кураторів, художників, дослідників та музейних працівників, надаючи їм простір для роботи над спільними чи індивідуальними проектами що працюють із темою комеморації досвіду війни. [2]

Серпнева резиденція 2022 року у Хаті-Майстерні, пройшла з 10 по 31 серпня. Простір став місцем зустрічі десяти художників, серед яких були досвідчені митці та ті хто тільки починає свій творчий шлях. Резиденція створила середовище обміну думками, спільної роботи та роздумів про майбутнє у досить непростий час та із невизначеними аспектами майбутнього. Куратори проекту були Катя Бучацька та Борис Філоненко. [4]

Мистецька резиденція «Тіло на землі», що проходила з 3 по 17 серпня 2021 року в Хаті-Майстерні, зосередилася на дослідженні теми вкорінення та тілесних практик у природному середовищі. Десять міждисциплінарних художників, кураторів, менторів та відеооператорів взяли участь у проекті, зокрема під кураторством Ольги Марусин та Алекса Фішера. Простір був створений для праці із експериментивним перфоменсом, хореографією, фізичною культурою і соматикою для тих митців що особливу увагу приділяють дослідженню зв'язку тіла та природою, неполітизованою сільською місцевістю. Були воркшопи, спільні читання, прогулянки та кінопокази. Резиденція була організована за підтримки Українського культурного фонду. [5]

Мистецькі життя Косівщини розвивається, розкрема прослідковується що воно багатогранне й відкрите до всіх охочих. Фестивалі, пленери та резиденції стали важливими платформами для популяризації мистецтва та його дослідження у всіх її можливих формах.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи дослідження комплексного аналізу сучасного мистецького життя Косівщини кінця XX – початку XXI століття можна зробити наступні висновки:

1. Аналіз літератури, публікацій та інших джерел, від давня до сучасності, дає зрозуміти що мистецтво Косівського району вивчалось багатьма дослідниками, мистецтвознавцями та етнографами. Декоративне мистецтво займало надважливу роль в культурному житті регіону, тому більшість наукових праць присвячені саме цьому явищу. Протягом радянського періоду та часу незалежності України видано достатню кількість альбомів видатним художникам-викладачам та майстрам. Достатньо кількість статей можна знайти на окремих онлайн виданнях та інтернет порталах. Дослідження Косівського району активно триває, як і його мистецтво, залучаючи молодих кадрів. Проте у сучасній українській науці бракує комплексного підходу до окреслення мистецького життя Косівщини.

2. В процесі дослідження історико-культурної складової даної тематики встановлено, що у розвитку мистецького життя на Косівщині можна виділити три етапи: кінець XIX – початок XX століття, радянські 50-80ті роки XX століття та сучасність - період незалежності України, кінець XX – початок XXI століття. Мистецьке життя кінця XIX — початку XX століття стало епохою зародження та розквіту декоративного мистецтва, проте й були періоди застою. Однак в цей час творили вагомі майстри що заклали стильову та технічну основу, що унаслідуються до сьогодні. У цей період, створювались фахові школи та приватні навчальні майстерні, що дало поштовх розвитку ремеслам. Природа Косівського краю та унікальні гуцульські традиції вабили не тільки місцевих художників, особливо популярно було приїжджати сюди для митців Львівської школи. В період 50-80-х років XX століття у Косівському регіоні продовжився розвиток декоративного мистецтва та активніше почало розвиватись образотворче саме серед місцевих художників. Проте існував занепад, особливо у 50 роках, зокрема через утиски радянської влади. Майстри

цього періоду намагалися зберегти автентичні техніки й орнаменти, цю українську неповторність, не піддаючись художньо-владній пропаганді. Саме у 70-80х роках відбулось відродження декоративного мистецтва. В сучасному мистецтві Косівщини, за час незалежності України спостерігаються різні періоди розвитку. Мистецьке життя це результат взаємодії традиційних ремесел та нових підходів, стилів та переосмислення його у національному контексті. Безсумнівно культура відроджується, розвивається. Косівщина надалі залишається важливим осередком художньої творчості.

3. Дослідивши образотворче мистецтво Косівщини кінця XX - початку XXI століття можна зробити висновок, що у контексті сучасності воно характеризується збереженням традицій та високим рівнем майстерності. Сучасні художники найчастіше є чи були викладачами Косівського інституту ЛНАМ чи мистецького коледжу при інституті. Найпоширенішим є живопис, переважає пейзажна тематика та різноманітні сюжети гуцулів у традиційному строю. Споглядання живописних робіт представлених митців несе за собою яскравий колорит, натхнення та живий український дух регіону.

4. Декоративне мистецтво відроджується, традиційні ремесла взаємодіють із сучасністю, внаслідок чого створюються успішні бренди. Косівщина знаходить свій розвиток у поширенні декоративного мистецтва, воно зокрема популяризується серед молоді завдяки онлайн платформам. Гуцульські традиційні речі бажані широкій аудиторії. Вироби виставляються далеко за межами Косівщини. Окрім цього, художня цінність виробів представлених митців на високому рівні. Косівщина надалі залишається важливим осередком художнього життя, що зберігає гірські традиції, національну складову та осучаснює до реального життя.

5. У формуванні художньої освіти на Косівщині ключову роль відіграє Косівський інститут та коледж декоративно-прикладного мистецтва ЛНАМ. У освітніх закладах продовжуються традиції та сприяють їх інтерпретації в сучасному культурному просторі. Саме тут формується нове покоління майстрів, художників. Музеї та культурні ініціативи регіону виконують місію із

популяризації серед ширшої аудиторії та збереженні унікальної спадщини краю.

6. Мистецькі фестивалі, пленери та резиденції стали дієвими інструментами творчого розвитку, обміну досвідом і зміцненні культурних зв'язків. Вони залучають до діалогу митців різних поколінь і сфер, та просто усіх охочих, що сприяє утвердженню Косівщини як важливого центру мистецтва і в Україні і у світі.

7. Мистецьке життя Косівщини кінця XX – початку XXI століття демонструє гармонійне поєднання традицій і сучасності, що зберігає національну культуру та інтегрує її у глобальніший мистецький контекст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрейканіч А. І. Євген Сагайдачний. Малярство та графіка із збірки Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини. Косів, 2011. 105 с.
2. Асортиментна кімната. Мистецька резиденція "Коли оповідь було перервано?". Асортиментна кімната. 2023. URL: koly_opovid_bulo_perervano - Асортиментна кімната (дата звернення: 14.11.2024)
3. Асортиментна кімната. Переферії / Peripheries: міжнародна резиденція. Асортиментна кімната. 2023. URL https://asortymentna-kimnata.space/residency_peripheries/ (дата звернення: 14.11.2024)
4. Асортиментна кімната. Про майбутнє. Асортиментна кімната. 2022. URL : pro_maybutnie - Асортиментна кімната (дата звернення: 14.11.2024)
5. Асортиментна кімната. Тіло на землі - перформативна резиденція. Асортиментна кімната. 2021. URL : Тіло на землі - Асортиментна кімната (дата звернення: 14.11.2024)
6. Баран Р., Олійник Н. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського. Коломия. URL: <https://hutsul.museum/museum/articles/kosiv-ceramics-craftmen/> (дата звернення: 07.10.2024)
7. Басалига М. Косівська кока- сучасна старовина від родини різьбярів Стринадюків . Суспільне Івано-Франківськ. 2020. URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/17633-kosivska-koka-sucasna-starovina-vid-rodini-rizbariv-strinadukiv/> (дата звернення: 14.11.2024).

8. Бойчук О. Роман Лучук. Facebook "Косів.Імена". 2022. URL: Косів. Імена - Роман Дмитрович ЛУЧУК з Косова - майстер художнього... | Facebook (дата звернення: 14.11.2024)
9. Вах І. Гринюк М. Косівщина мистецька. Чернівці: KBKF "Колір-друк", 2003. 24 с.
10. Вироби із шкіри. Портал Косівщини. 2024. URL: <https://kosiv.info/arts-menu/decor-art/541-vyrobby-iz-shkiry.html> (дата звернення: 14.11.2024)
11. Віталій Соломченко - художник педагог.(упоряд.: Соломченко В., Андрейканіч А.) Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 180 с.
12. Войтенко І. Музей-майстерня родини Стринадюків у Косові. Гуцулія. Косів. 2019. URL: <https://huculia.info/place/strynadyuk-family-museum-workshop-kosiv/> (дата звернення: 14.11.2024).
13. Гнатюк М. В., Гrepиняк М. І. Народне мистецтво Гуцульщини і Покуття (кінець ХІХ - початок ХХІ ст.): Майстри, школи, музеї. Івано-Франківськ : Вид-во ПНУ імені Василя Стефаника, 2010. 322 с.
14. Гринюк М. Роман Михайлович Стринадюк - геніальний мосяжник-новатор з Косова. Лудинє. 2010. URL: <https://ludyne.huculia.info/4503/> (дата звернення: 14.11.2024)
15. Гуцул. Гуцульське декоративне і прикладне мистецтво. Путильщина - смарагд Карпат. 2008. URL: <https://putyla.org.ua/2008/04/29/guculske-dekorativne-i-prikladne.html> (дата звернення: 14.11.2024)

16. Гуцулія. Музей гуцульських старожитностей Богдана Петричука в селі Бабин. Гуцулія. Косів. 2020. URL:<https://huculia.info/place/petrychuk-hutsul-museum-babyn/> (дата звернення: 14.11.2024)

17. Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. 472 с.

18. Гушка. Про нас. Офіційний сайт Gushka. URL: <https://gushka.ua/about> (дата звернення: 14.11.2024).

19. Домашівський М. Історія Гуцульщини т.3. Чикаго: Гуцульський дослідний інститут, 1986. 441 с.

20. Історія інституту. Офіційний сайт Косівського інституту ПДМ ЛНАМ. - URL: http://kipdm.lnam.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=149:istoriya&catid=124 (дата звернення: 14.11.2024).

21. Камертони душі. Володимир Гуменюк. Живопис. Альбом. (упоряд.: Андрейканіч А.І.) Косів : Видавничий дім "Довбуш", 2018. 60 с.

22. Каркадим К. Олег Слободян. Facebook "Косів.Імена". 2022. URL: Косів. Імена - Олег Олексійович СЛОБОДЯН - науковець, дослідник,... | Facebook (дата звернення: 14.11.2024)

23. Кераміст Сергій Дутка - Косівська кераміка - це відчуття міри. Інтернет-видання "Громадська трибуна "Бліц-Інфо". 2020. URL: <https://www.blitz.if.ua/news/keramist-sergiy-dutka-kosivska-keramika-ce-vidchuttya-miry.html> (дата звернення: 14.11.2024).

24. Косів. Імена. Кераміст Сергій Дутка. Facebook "Косів.Імена". 2021. URL: <http://surl.li/isepvu> (дата звернення: 14.11.2024).

25. Косів. Імена. Оксана Гордійчук. Facebook "Косів.Імена". 2024. URL: Косів. Імена - Оксана Зеновіївна ГОРДІЙЧУК з Косова - старша... | Facebook

26. Косів. Художні промисли України. Київ: Мистецтво, 1989. 15 с.

27. Косів.Імена. Василь Перегінець. Facebook "Косів.Імена". 2024. URL: Косів. Імена - Василь Іванович ПЕРЕГІНЕЦЬ - художник, кераміст,... | Facebook (дата звернення: 14.11.2024)

28. Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ. Офіційний сайт ЛНАМ. URL: https://lnam.edu.ua/uk/kosiv_institute.html (дата звернення: 14.11.2024)

29. Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини. Гуцулія. 2014. URL: <https://huculia.info/place/hutsul-folk-art-museum-kosiv/> (дата звернення: 14.11.2024)

30. Краса рідного краю. Геннадій Малявський. Альбом . (автор вступ. статті В. Молинь). Косів : Писаний Камінь, 2000. 48 с.

31. Лащук.Ю.П. Косівська кераміка. Київ: Мистецтво, 1966. 100 с.

32. Мартищук М. В. Художні майстерні ткацтва на Гуцульщині кінця XIX -початку XX століття. Publishing house "ТК Meganom". 2018. URL: <http://surl.li/rlbxsa> (дата звернення: 14.11.2024)

33. Михайлюк С. Він зміг сказати про гуцулів своє слово. Офіційний сайт Косівського інституту ПДМ ЛНАМ. - 2021. - URL:

<https://artkipdm.kosiv.org.ua/2021/04/25/1544/> (дата звернення: 14.11.2024).

34. Молинь В. Василь Бойчук. Facebook "Косів.Імена". 2022. URL: Косів. Імена - Василь Федорович БОЙЧУК - художник, багаторічний... | Facebook (дата звернення: 14.11.2024)

35. Молинь В. Василь Девдюк в історія народного мистецтва Гуцульщини. Вісник ЛНАМ. Вип. 24. 2013. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/24/34.pdf (дата звернення: 14.11.2024)

36. Молинь В. Мистецькі твори різьбярів династії Шкрібляків. Народознавчі зошити. № 5 (143). 2018. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2018-5/12.pdf> (дата звернення: 14.11.2024)

37. Молинь В., П'ясецька В. Мелодія живопису Анатолія Калитка. Альбом. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. 128 с.

38. Мудрицька А. Таїсія Гніздюк. Газета "Гуцульський край", №19, 2023. URL: Косів. Імена - Таїсія Віталіївна ГНІЗДЮК (КАБИН) - художниця,... | Facebook (дата звернення: 14.11.2024)

39. Мудрицька А. Третя виставка випускників. Загадковий світ художника Володимира Гуменюка. Газета "Гуцульський край", 2019. №45. URL: <https://artkipdm.kosiv.org.ua/2019/11/11/1416/> (дата звернення: 14.11.2024)

40. Музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини. Громадська ініціатива ТМ "Kosiv.life". URL: <https://kosiv.life/hutsulshchyna/> (дата звернення: 14.11.2024)

41. Музей народної творчості Михайла Струтинського. Громадська ініціатива ТМ "Kosiv.life". URL: <https://kosiv.life/museum-strutynskogo/> (дата звернення: 14.11.2024)

42. Музей трьох поколінь місто Косів. Громадська ініціатива ТМ "Kosiv.life". URL: https://kosiv.life/diedyk_kosiv/ (дата звернення: 14.11.2024)

43. Олекса Бахматюк .Альбом (вступ. ст. і упоряд. Лащук Ю. Ф.) Київ : Мистецтво, 1976. 96 с.

44. Пасимок Т. Музей-майстерня ліжникарства та старожитностей сім'ї Кіщуків в селі Яворів. Гуцулія. Косів. 2019. URL: <https://huculia.info/place/kischuk-family-lizhnyk-museum-yavoriv/> (дата звернення: 14.11.2024)

45. Пелипейко І. Косів : люди і долі : краєзнав. довід. Косів : Писаний Камінь, 2001. 368 с.

46. Пелипейко І. Містечко над Рибницею. Книжка про Косів. . Косів : Писаний Камінь, 2004. 572 с.

47. Попенюк В. Ковані бартки та келефи у творчості Марка Луканюка. Народознавчі зошити №5, 2023. URL: (1) Косів. Імена - Марко ЛУКАНЮК з Косова - майстер художньої обробки... | Facebook (дата звернення: 14.11.2024)

48. Приватний музей-садиба гуцульського мистецтва родини Корнелюків. Громадська ініціатива ТМ "Kosiv.life". URL: <https://kosiv.life/museum-kornelyukiv/> (дата звернення: 14.11.2024)

49. Райська Є. Микола Стринадюк - ужиткове мистецтво у сучасному світі. Жити з мистецтвом. 2024. URL:

<https://livingbyart.online/istorii/uzhytkove-mystecztvo/mykola-strynadyuk/> (дата звернення: 14.11.2024).

50. Родинний музей кераміки Василя Стрипка. Громадська ініціатива ТМ "Kosiv.life". URL: <https://kosiv.life/keramika/> (дата звернення: 14.11.2024)

51. Романська О. Не в музей, а в посудомийку - гончар Сергій Дутка робить косівську кераміку сучасною. Івано-Франківське онлайн-видання "Репортер". 2024. URL: <https://report.if.ua/statti/ne-v-muzej-a-v-posudomyjku-gonchar-sergij-dutka-robyt-kosivsku-keramiku-suchasnoyu/> (дата звернення: 14.11.2024).

52. Слободян О. Павлина Цвілик. альбом. Київ: Мистецтво, 1982. 104 с.

53. Слободян О. Пістинька кераміка. Косів : Писаний Камінь, 2004. 152 с.

54. Соломченко О.Г. Гуцульське народне мистецтво і його майстри. Київ. 1959. 59 с.

55. Спадок. Юрій Шкрібляк - основоположник гуцульської різьби по дереву. Портал Spadok.org.ua. 2024. URL: <https://spadok.org.ua/gutsulshchyna/uriy-shkriblyak-osnovopolozhnyk-gutsulskoyi-rizby-po-derevu> (дата звернення: 14.11.2024)

56. Харківський художній музей ХХМ. Мирослав Радиш - художник-різбяр та педагог. Лудине.2021. URL: <https://ludyne.huculia.info/3724/> (дата звернення: 14.11.2024)

57. Юрчишин Г. Сучасний стан та концептуальні завдання Косівської мистецької школи. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2017. Вип. № 33. 301-309 с.

58. Юрчишин, Г. М. Регіональне мистецтво та архітектура Прикарпаття: навч. посіб. Ч. 1 : Творчий доробок художника Василя Дутки. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 180 с.

59. Яремин В. Косівська мальована кераміка: історія та цікаві факти. Гуцулія. 2021. URL: <https://huculia.info/kosiv-painted-ceramics/> (дата звернення: 14.11.2024)

60. Яремин В. Народне мистецтво як бренд - у Косові відкрили виставку крафтових виробників . Західний кур'єр. 2024. URL: <https://kuryer.if.ua/narodne-mystecztvo-yak-brend-u-kosovi-vidkryly-vystavku-kraftovyh-vyrobnykiv/> (дата звернення: 14.11.2024).

ДОДАТКИ

Рис 2.1.1 Юрій Шкрібляк. ХІХ століття.

Рис 2.1.2 Олекса Бахматюк.. ХІХ століття.

Рис 2.1..3 Євген Сагайдачний. Серія Косівський базар 1950-ті. Папір, акварель..

Рис 2.1.4 Євген Сагайдачний. Серія Косівський базар 1950-ті. Папір, акварель..

Рис 2.2.1 Павлина Цвілик. Ваза 1930-ті.

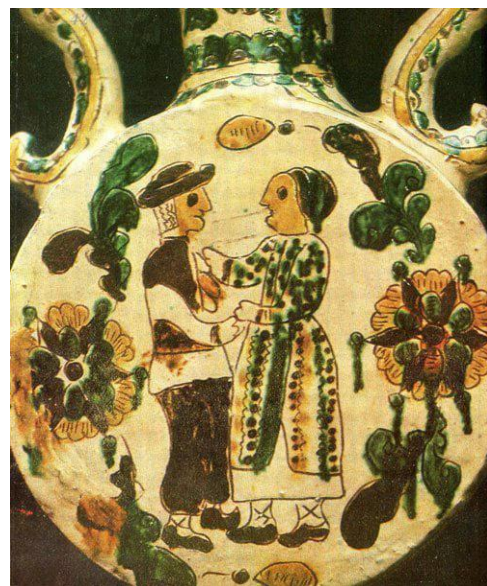

Рис 2.2.2 Павлина Цвілик. Ваза зі сценкою “Танок” 1963.

Рис 2.2.3 Павлина Цвілик.

Рис 2.2.4 Генадій Малявський. Осінь. Папір, акварель.

Рис 2.2.5 Генадій Малявський. Церква Різдва у Ворохті. Папір, акварель.

Рис 3.1.1 Володимир Гуменюк. Марія 2002. Картон, темпера, 60х70см.

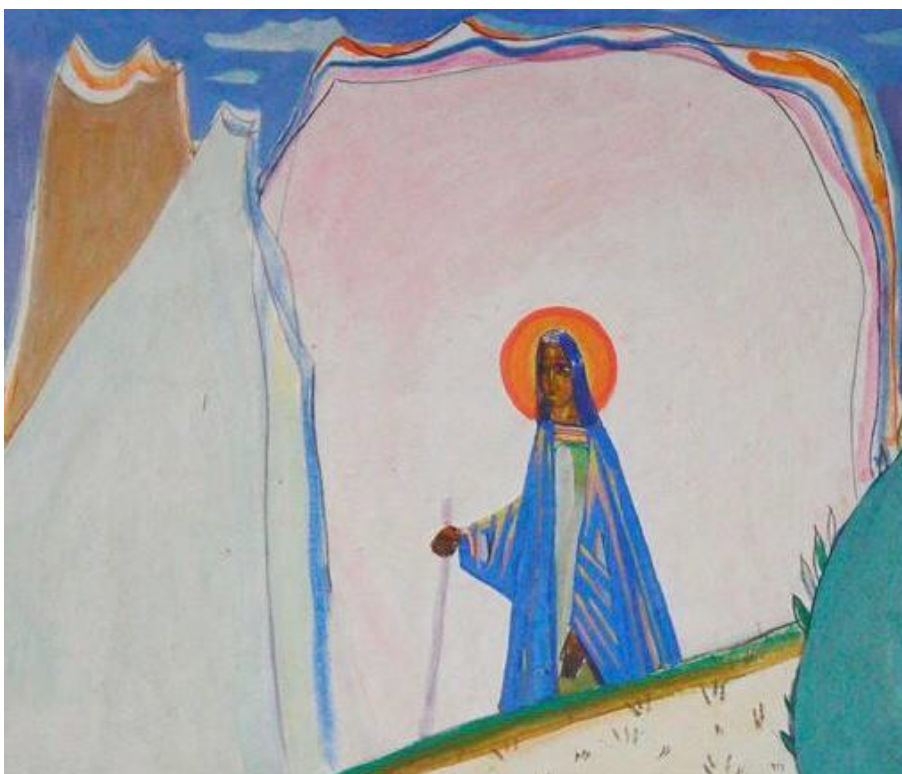

Рис 3.1.2 Володимир Гуменюк. Похід 2001. Картон, темпера, 60х75см.

Рис 3.1.3 Володимир Гуменюк . Думи мої 2002. Папір,олія, 60х85см.

Рис 3.1.4 Володимир Гуменюк. Вечір в горах 2004. Картон,олія, 70х70см.

Рис 3.1.5 Володимир Гуменюк. Ранок в Чорногорі 2009. Картон, темпера, 49х61см.

Рис 3.1.6 Володимир Гуменюк. Радість душі 2002. ДВП, темпера, 60х70см.

Рис 3.1.7 Володимир Гуменюк. Полудень 2009. Картон, темпера, 49х69 см.

Рис 3.1.8 Володимир Гуменюк. Осінній натюрморт 1983р. Полотно, олія, 80х100см.

Рис 3.1.9 Володимир Гуменюк. Полотно, темпера.

Рис 3.1.10 Володимир Гуменюк. Полотно, темпера.

Рис 3.1.11 Володимир Гуменюк. Полотно, темпера.

Рис 3.1.12 Володимир Гуменюк. Полотно, темпера.

Рис 3.1.13 Володимир Гуменюк. Полотно, темпера.

Рис 3.1.14 Володимир Гуменюк. Картон, темпера.

Рис 3.1.15 Володимир Гуменюк. Картон, темпера.

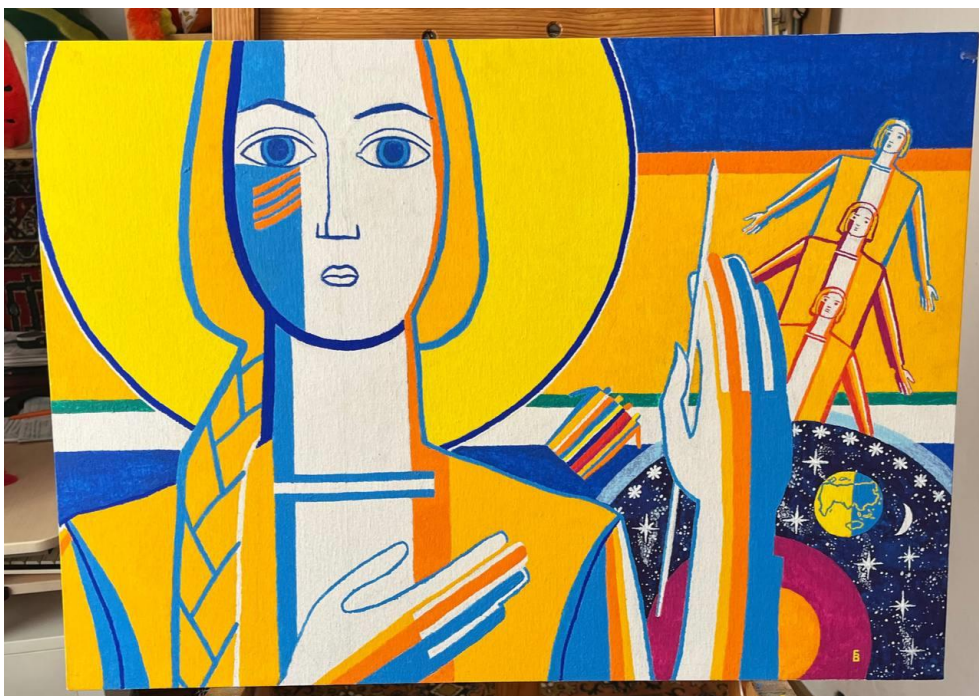

Рис 3.1.16 Володимир Гуменюк. Картон, темпера.

Рис 3.1.17 Анатолій Калитко. Свято у Карпатах 2016. Полотно, олія.

Рис 3.1.18 Анатолій Калитко. Космацькі писанкарки 2017. Полотно, олія.

Рис 3.1.19 Анатолій Калитко. Проводи на полонину 2012. Полотно, олія.

Рис 3.1.20 Анатолій Калитко. Бабине літо 2012. Полотно, олія.

Рис 3.1.21 Анатолій Калитко. Осінь у Замагорі 2014. Полотно, олія.

Рис 3.1.22 Анатолій Калитко. Полотно, олія.

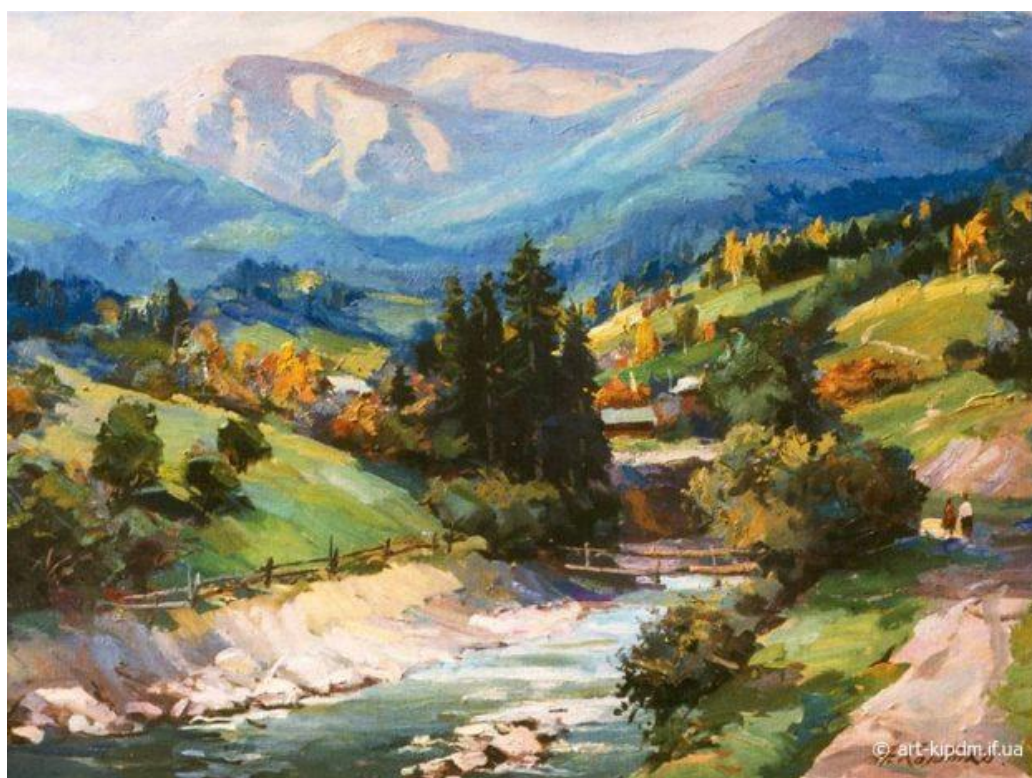

Рис 3.1.22 Анатолій Калитко. Полотно, олія.

Рис 3.1.23 Василь Дутка. Колядники у Криворівні.

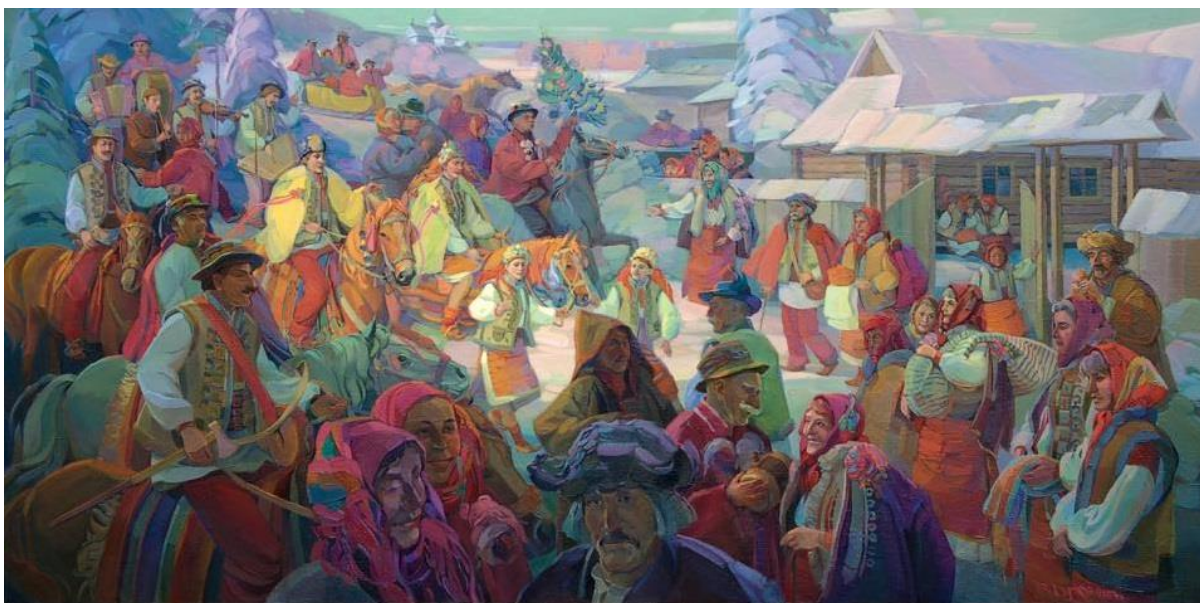

Рис 3.1.24 Василь Дутка. Весілля зимою.

Рис 3.1.25 Василь Дутка. Весілля.

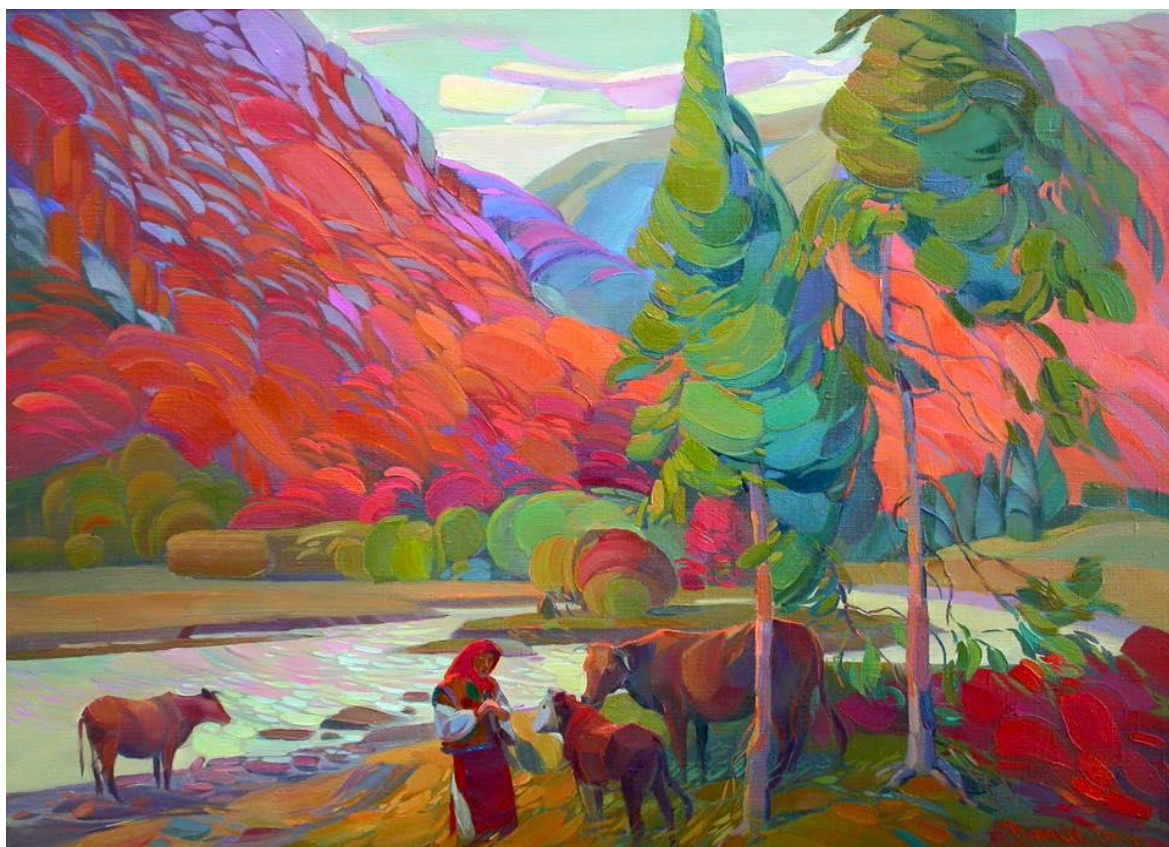

Рис 3.1.26 Василь Дутка.

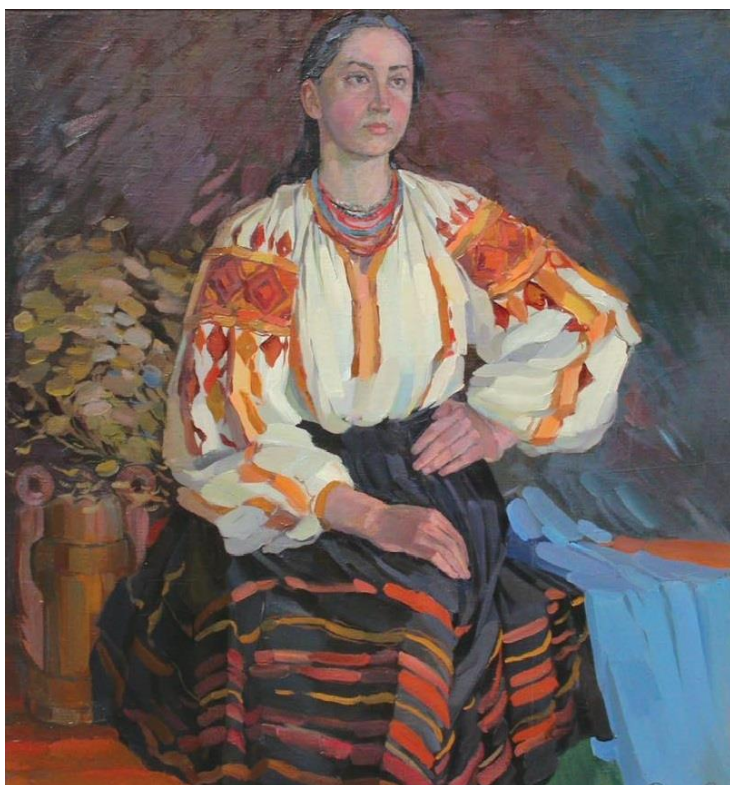

Рис 3.1.27 Василь Дутка. Замріяна

Рис 3.1.28 Василь Дутка. Космацька красуня.

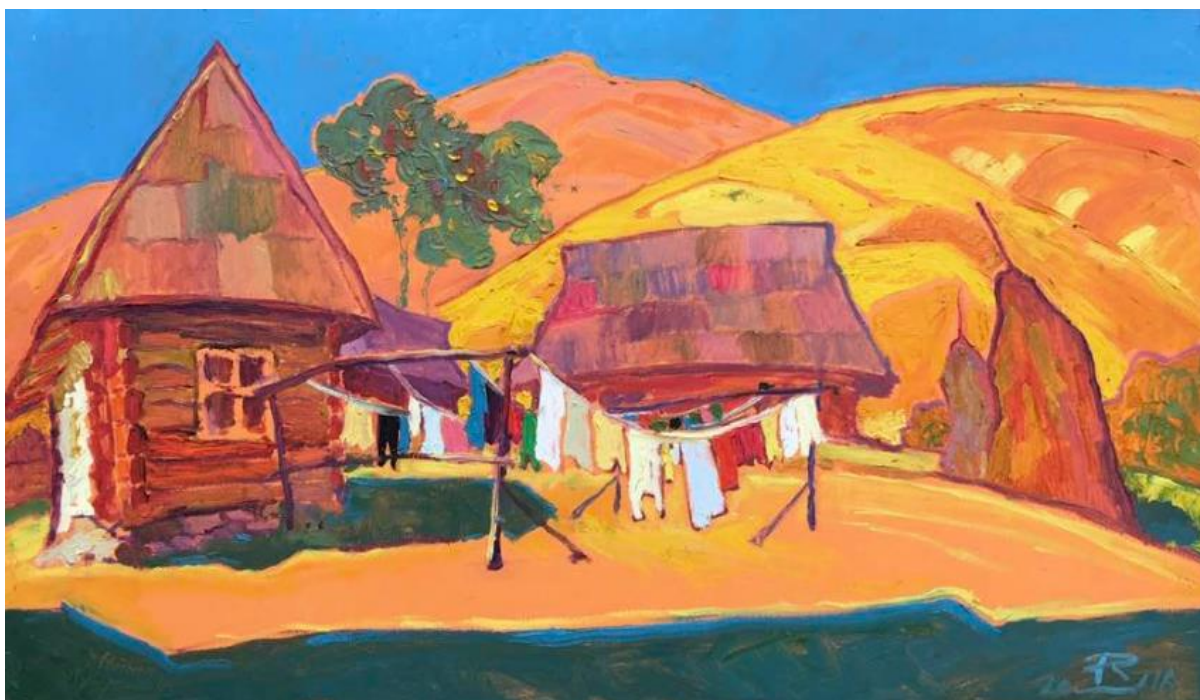

Рис 3.1.29 Роман Лучук.

Рис 3.1.30 Роман Лучук. Кривопільська трійця.

Рис 3.1.31 Роман Лучук. Ворохтянські краєвиди.

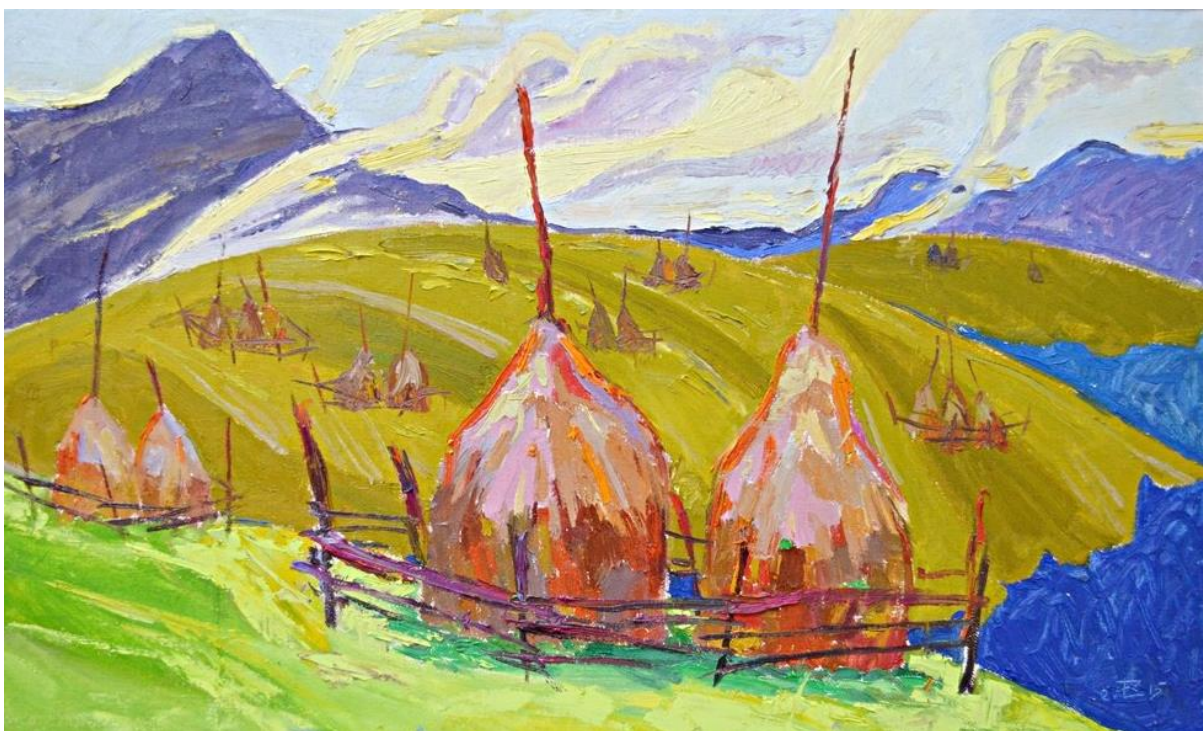

Рис 3.1.32 Роман Лучук.

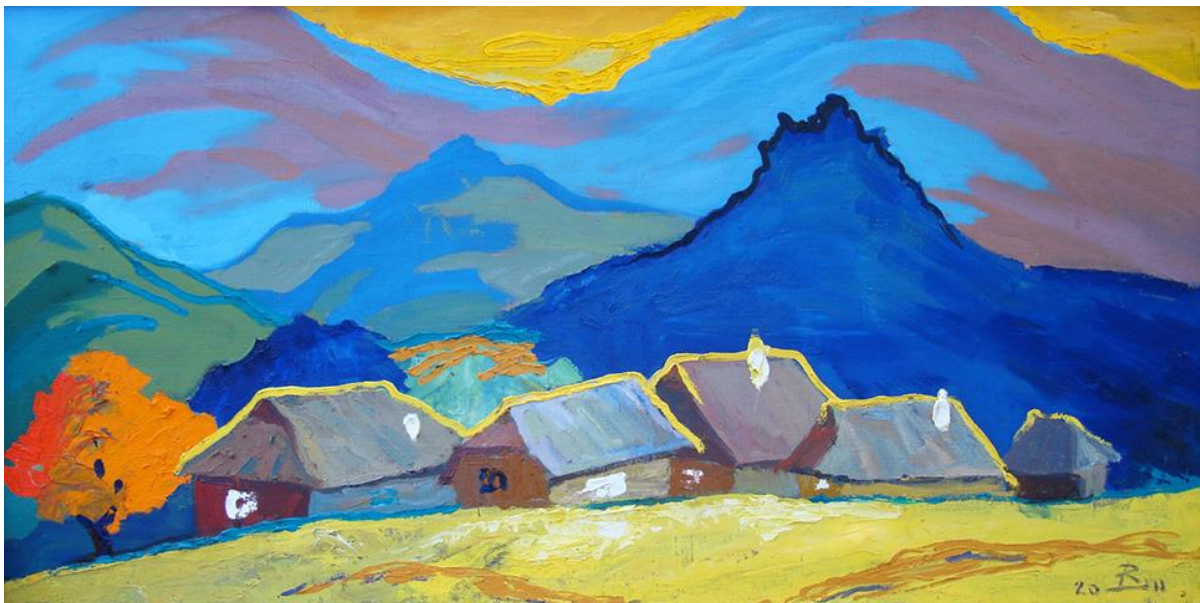

Рис 3.1.33 Роман Лучук. Ох ця Дземброня..

Рис 3.1.34 Роман Лучук. А тільки но..

Рис 3.1.35 Таїсія Гніздюк.

Рис 3.1.36 Таїсія Гніздюк.

Рис 3.1. 37 Василь Перегінець.

Рис 3.1. 38 Василь Перегінець. Аркан 2017

Рис 3.1.39 Олег Слободян. Чорногора. Сонце над Шпицями 1980.

Рис 3.1.40 Олег Слободян. У полоні сонця 2002.

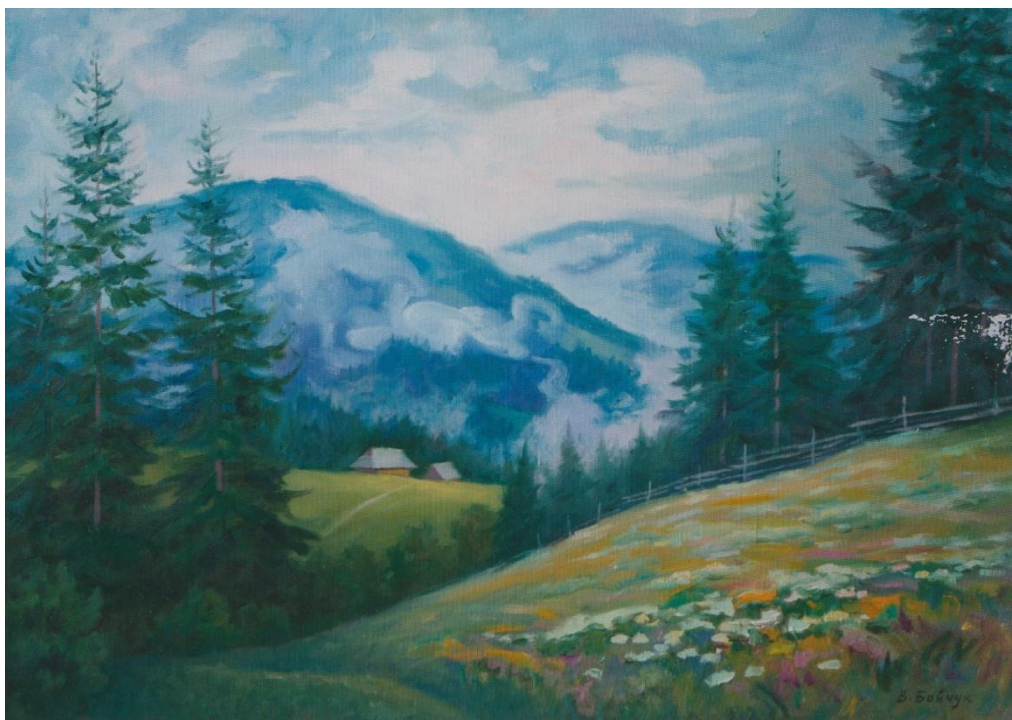

Рис 3.1.41 Василь Бойчук.

Рис 3.1.42 Василь Бойчук.

Рис 3.2.1 Сергій Дутка.

Рис 3.2.2 Сергій Дутка.

Рис 3.2.3 Сергій Дутка.

Рис 3.2.4 Родина Чорних.

Рис 3.2.5 Родина Чорних.

Рис 3.2.6 Родина Троць.

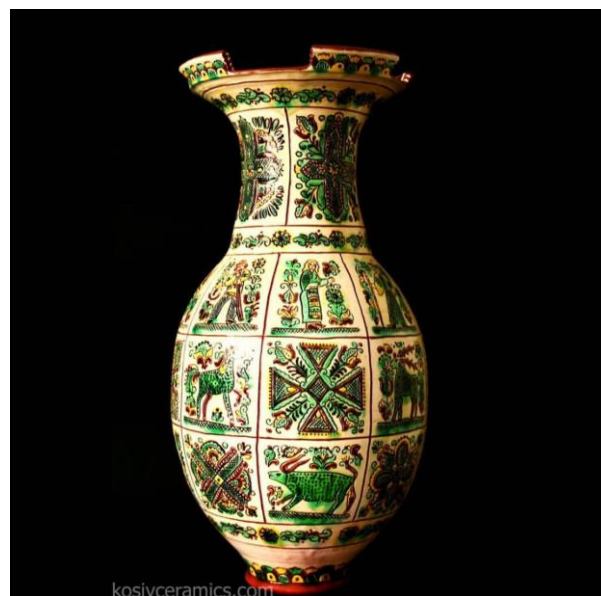
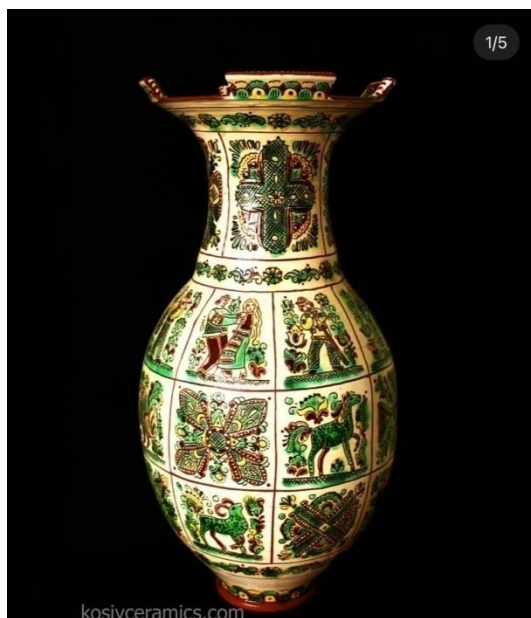

Рис 3.2.7 Родина Троць.

Рис 3.2.8 Гушка. Ліжник.

Рис 3.2.8 Гушка. Ліжник.

Рис 3.2.9 Оксана Гордійчук.

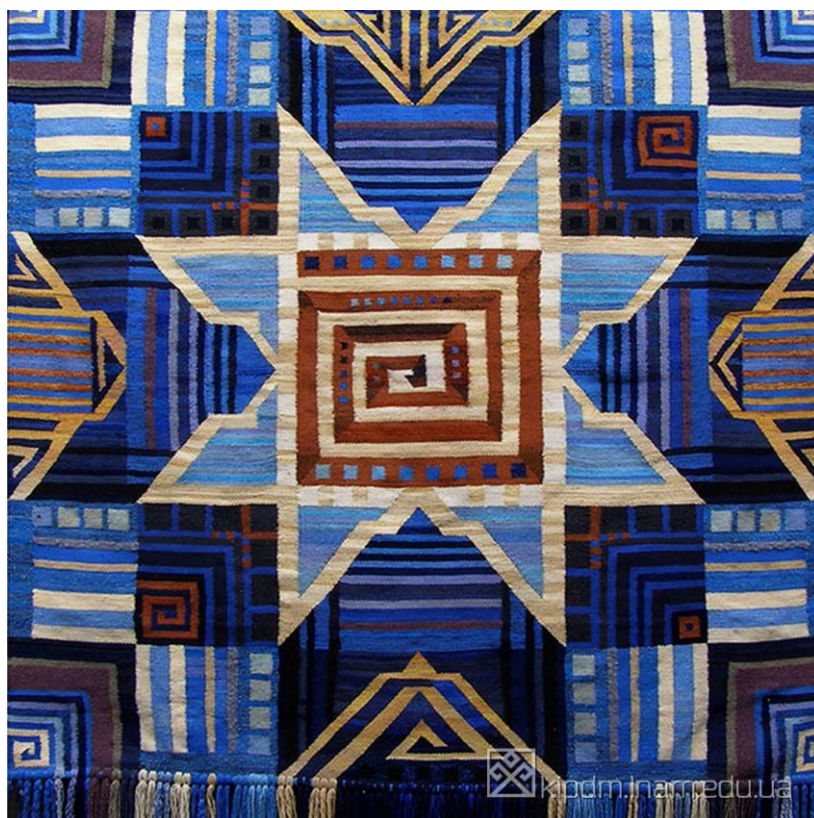

Рис 3.2.10 Оксана Гордійчук.

Рис 3.2.11 Микола Стринадюк. Ікона 2011.

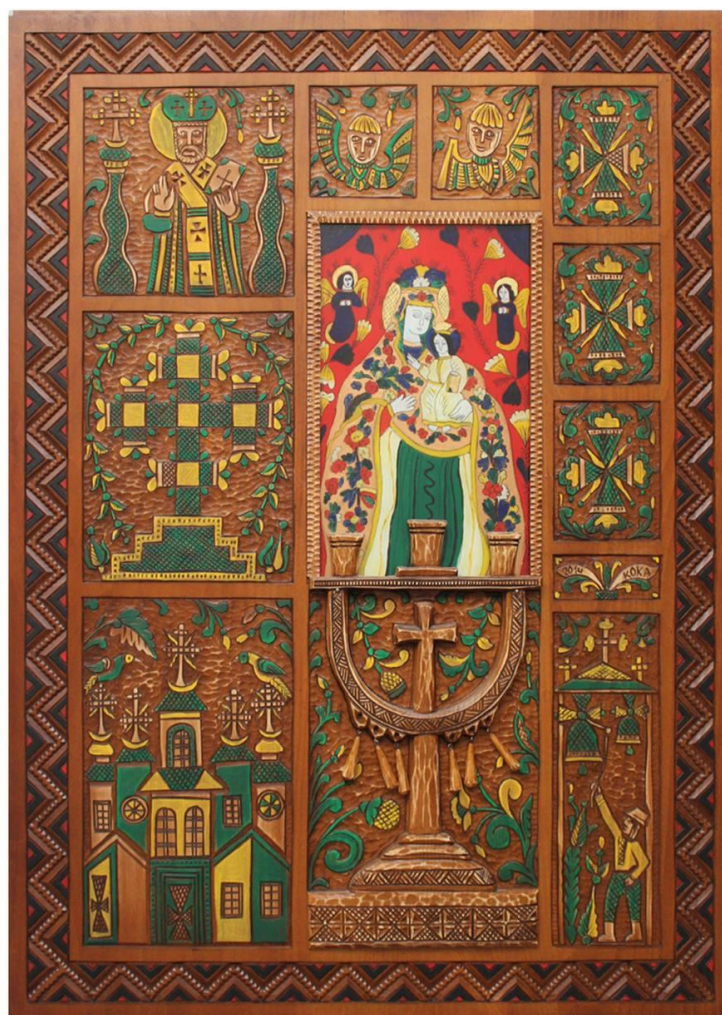

Рис 3.2.12 Микола Стринадюк. Пласт “Богородиця” 2014.

Рис 3.2.13 Микола Стринадюк . Таріль “Гуцульський квадрат”. 2014

Рис 3.2.14 Микола Стринадюк. Таріль “Зроблений в Косові” 2011

Рис 3.2.15 Микола Стринадюк. Пласт “Лабіринт енергії” 2014

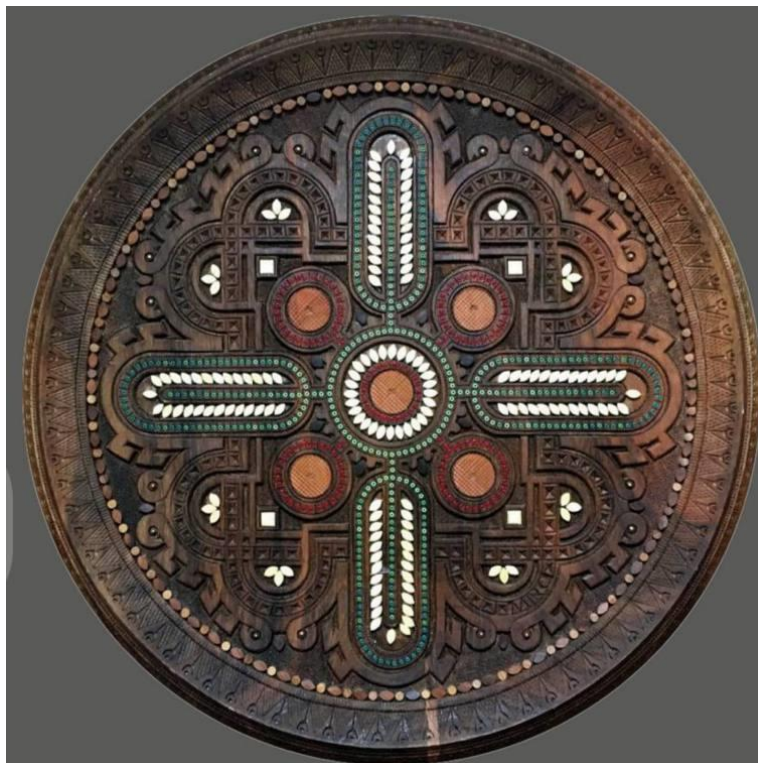

Рис 3.2.16 Мирослав Радиш. Таріль орнаментальна 2017.

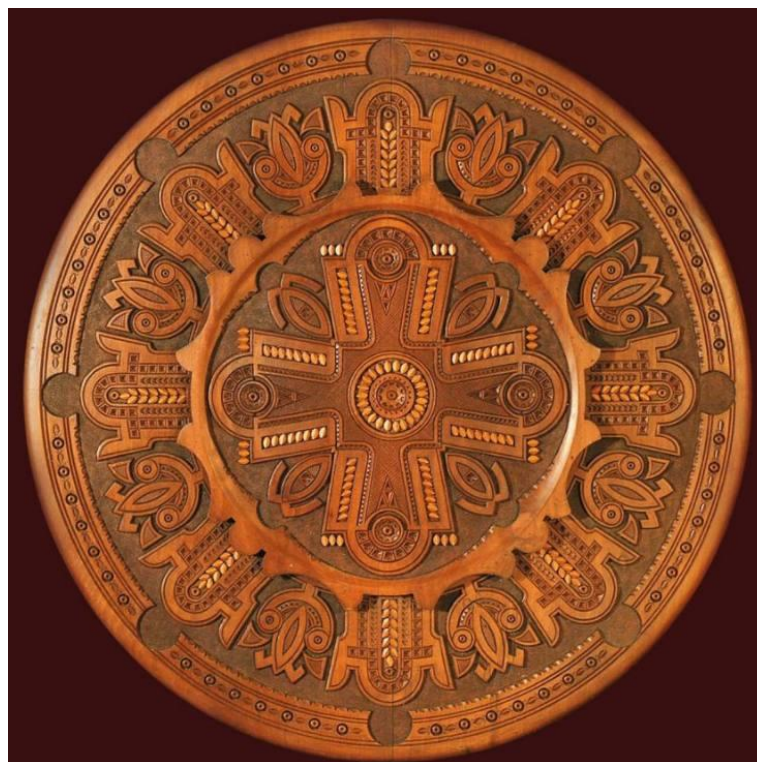

Рис 3.2.17 Мирослав Радиш. Таріль “Пам’яті жертв Голодомору” 2006.

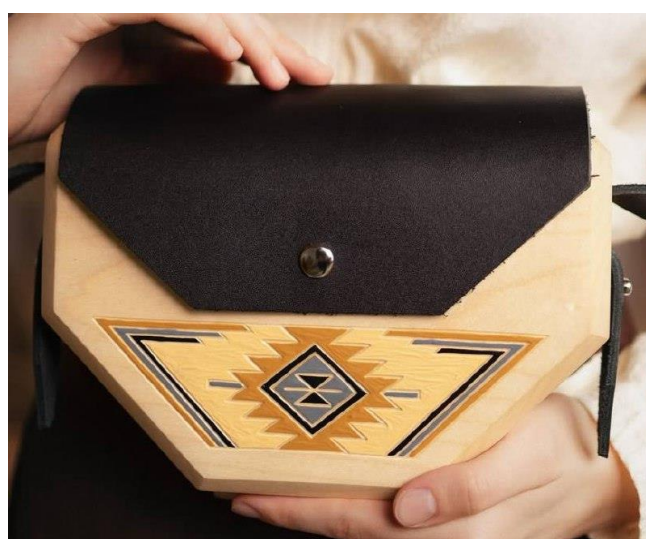

Рис 3.2.18 Майстерня GopTa.

Рис 3.2.19 Юрій Порох.

Рис 3.2.20 Марко Луканюк.